

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

”När man tänker på det blir man mer arg än när man utsätts för det”

En kvalitativ studie om unga kvinnliga studenters upplevelser och hantering av sexuella trakasserier på Facebook

Författare: Charlotte Bratt

Författare: Cecilia Magnusdotter Eriksson

Handledare: Pernilla Severson

Examinator: Maria Elliot

Termin: VT16

Ämne: Medie- och kommunikationsvetenskap

Nivå: Kandidat

Kurskod: 2MK31E

Abstract

Author: Bratt, Charlotte & Magnusdotter Eriksson, Cecilia

Title: "When you think about it you get more angry than when it happens to you"

Location: Linnaeus University

Language: Swedish

Number of pages: 54

Social media has been acclaimed for the possibilities for young women to get their voices heard in the form of open discussion and freedom of opinion. The possibilities for personal communication and interaction have also been seen as great assets. However, in recent years social media has become the focus for debate on Internet hate and harassment. A major problem for many young women on the Internet. In the light of this problem, this qualitative study was aimed to investigate how young women themselves perceive and manage the risk of being subjected to sexual harassment, and the ways in which they protect themselves against these harassments on the social media Facebook. In order to collect relevant data we conducted three focus group interviews with semi-structured nature, with a total of 12 young female students from Linnaeus University in Kalmar. The womens experiences was analyzed by Hirdman's gender theory and their management practices were analyzed by Lazarus and Folkman's coping theory and Carver, Scheier & Weintraubs coping categories. The study also revealed four methods that described how the women protected themselves from becoming victims. We call these *preventive strategies* and have categorized them by Carver, Scheier & Weintraubs coping categories. The survey found that women experienced a normalization of sexual harassment on Facebook and that their belief in their own ability to solve the situation was low. This led to inefficient ways of handling the situation or not to handle it at all. The preventive strategies presented was *anonymity*, *not to take a stand*, *conformity* or *take a stand*. The strategies decreased the risk of exposure to some extent, but also led to limitations in the possibilities of using Facebook as a medium for open discussions and communication.

Nyckelord

Social media, Facebook, sexual harassment, young women, coping, coping strategies, gender

Tack

Vi vill rikta ett varm tack till alla som stöttat oss i vårt arbete med denna uppsats. Först och främst vill vi tacka deltagarna i fokusgrupperna som genom intressanta berättelser och öppenhet gjort denna studie möjlig.

Stort tack riktas även till vår fantastiska handledare Pernilla Severson, som genom motiverande ord och inspirerande handledningar guidat oss rätt i vårt uppsatsskrivande.

Denna uppsats tillägnas alla er som dagligen möter hat, hot och trakasserier på sociala medier och er som vågar säga ifrån. Tack!

Kalmar, 2016-05-16

Charlotte Bratt och Cecilia Magnusdotter Eriksson

Innehåll

1 Inledning	1
2 Bakgrund	2
2.1 Sociala medier och demokrati	2
2.2 Facebook – möjligheter och problem	3
3 Tidigare forskning	5
3.1 Att definiera sexuella trakasserier	5
3.2 Vem och varför?	7
3.3 Effekter och hanteringsmetoder	8
4 Problemformulering	10
4.1 Syfte och frågeställningar	10
4.2 Avgränsning	11
5 Teori	12
5.1 Poststrukturalistisk feministisk teori	13
5.1.1 <i>Genusteori</i>	13
5.1.2 <i>Genussystem</i>	14
5.2 Coping	16
5.2.1 <i>Kognitiv värdering</i>	17
5.2.2 <i>Copingkategorier</i>	18
6 Material och metod	21
6.1 Fokusgruppsintervjuer	21
6.2 Urval och gruppkonstellation	22
6.3 Operationalisering och genomförande	24
6.4 Bearbetning av data	26
6.4.1 <i>Transkribering</i>	26
6.4.2 <i>Kategorisering, färgkodning och begreppsbildning</i>	27
6.5 Intern validitet	27
6.6 Etiska överväganden	28
6.7 Metodkritik	29

7 Resultat och analys	31
7.1 Upplevelser av sexuella trakasserier på Facebook	31
7.1.1 Normbrytande kvinnor och de som upprätthåller normen	31
7.1.2 Dålig uppfostran och utbildningsmöjligheter	34
7.1.3 Män i strävan efter makt	35
7.2 Hantering av risken för sexuella trakasserier på Facebook	36
7.2.1 Fruktansvärt och så vanligt att man inte tänker på det	37
7.2.2 "Jag kan inte göra ett skit"	39
7.2.3 Skratta åt problemet eller inte göra någonting alls	40
7.2.4 Omvärdering av händelser	42
7.3 Preventiva metoder	43
7.3.1 Anonymitet	43
7.3.2 Inte ta ställning	44
7.3.3 Konformitet	45
7.3.4 Visa aktivt ställningstagande	45
7.4 Sammanfattning av resultat	46
8 Diskussion	48
8.1 Kommunikation i Facebookkulturen	52
8.2 Slutord	53
8.2.1 Förslag på vidare forskning	54
Referenser	I
Bilagor	V
Bilaga 1 Inbjudan Facebook	V
Bilaga 2 Intervjuguide	VI
Bilaga 3 Samtyckesformulär	IX
Bilaga 4 Transkriberingsregler	IX
Bilaga 5 Färgkodning	X

1 Inledning

Sociala medier ses idag som en naturlig del av många människors vardag och genom en rad funktioner erbjuds stora möjligheter för användarna att diskutera viktiga ämnen, yttra sina åsikter och producera eget material. Några egenskaper som ofta framhålls som positiva ur ett demokratiskt perspektiv. Våra sociala relationer och interaktioner förflyttas också allt mer till digitala plattformar, i takt med att sociala medier vävs in i vårt samhälle. (Nyberg & Wiberg, 2014) Detta innebär dock att även problematiska relationer och interaktioner förflyttas hit. Något som medfört att sociala medier på senare år hamnat i fokus för en rad debatter om de nya mediernas baksida: problemen med näthat, trakasserier och internetmobbing. Ett sådant exempel är då den 21-åriga Julia ifrågasatte ett tryck på en tröja i ett inlägg på klädjätten H&M:s Facebooksida, något som endast ett fåtal timmar senare ledde till en hätsk diskussion full av kränkningar, hot och sexuella trakasserier riktade mot henne (Johansson, 2013). Flera liknande historier har även senare belysts i media och konton på både Facebook och Instagram har skapats som protest mot dessa trakasserier. Ett sådant konto är @assholesonline på Instagram, som startades av Linnéa Claeson. Hon var trött på att utsättas för kränkande handlingar av män på olika sociala medier. På kontot lägger hon upp skärmdumpar från konversationer där hon eller andra kvinnor blivit trakasserade på olika vis. Flera av dessa är av sexuell karaktär, och innehåller både hot om våldtäkter och grova grafiska bilder. (<https://www.instagram.com/assholesonline/>)

Historien om Julia och de konversationer som Linnéa delar är bara några exempel på den typ av förnedrande påhopp som många unga kvinnor upplever på sociala medier. Speciellt då det talas om sexuella trakasserier framstår unga kvinnor som särskilt utsatta. Detta fick oss intresserade av att studera hur unga kvinnor själva tänker kring situationen. Upplever de att sexuella trakasserier på sociala medier är något som drabbar dem? Går det att göra något åt situationen, eller skydda sig från att bli utsatt? Kan sexuella trakasserier leda till begränsningar i användningsmöjligheterna? Vi har valt att studera detta genom semistrukturerade fokusgruppsintervjuer med totalt 12 unga kvinnliga studenter, i syfte att ta del av deras upplevelser och hanteringsmetoder.

2 Bakgrund

I detta kapitel presenteras bakgrunden till studien i form av en kort beskrivning av sociala medier och Facebook, med fokus på möjligheter och problem som kan uppstå genom användande. Sociala medier har varit omdebatterat på flera olika sätt, och temat i denna studie är sexuella trakasserier och vilken påverkan dessa kan få på individens möjlighet att använda Facebook som ett information- och kommunikationsmedium. Genomgången här nedan är därför inriktad mot detta för att introducera dig som läsare till ämnet och motivera studiens samhällsrelevans.

2.1 Sociala medier och demokrati

Sociala medier kan kort beskrivas som ett nätverk där en stor grupp människor kan kommunicera med varandra. Det bygger på en social interaktion där varje enskild individ har samma förutsättningar att ta emot och sända meddelanden via kommunikationskanaler. (NE, 2016) I Sverige används olika sociala medier av mer än två tredjedelar av den uppkopplade befolkningen. I genomsnitt läggs drygt sex timmar i veckan på dessa plattformar och de flitigaste användarna är unga kvinnor mellan 16-25 år, där hela 86 % besöker sociala medier dagligen. (Mediebarometern, 2015)

Redan på tidigt 90-tal då Internet introducerades förutspåddes att den nya teknologin närmast oundvikligt skulle leda till ökad demokrati världen över (Ess, 2014). Då talades det bland annat om folkomröstningar direkt via nätet och en större lyhörddhet för människor som tidigare inte fått sin röst hörd. Liknande följder spåddes även under 2000-talet, då sociala medier blev allt mer populära (Mejias, 2006). Senare har detta synsätt kritiserats, främst eftersom Internet och sociala medier i sig inte ökar demokratin utan att det istället är hur användarna interagerar med mediet som spelar roll (Ess, 2014).

Interaktionen mellan användarna och mediet är en av de tydligaste skillnaderna mellan sociala medier och mer traditionella medier som TV, radio och tidningar. På sociala medier uppmuntras användarna att inte längre enbart agera konsumenter av medieinnehåll, utan även fungera som producenter. (Ess, 2014) Detta menar Jarlbro (2013) kan vara en av orsakerna till att mediet är så populärt bland just unga kvinnor, då sociala medier genom sin unika möjlighet att skapa och dela material fungerar som en arena för de som inte har möjlighet att få sin röst hörd i andra medier (ibid.). Ess (2014) kallar

detta fenomen för *medborgarjournalistik*, och menar att det har en viktig betydelse för demokratiseringen i världen. Genom att ge utrymme för grupper som tidigare inte haft stor talan ökar chansen att fler åsikter och idéer kommer till ytan (ibid.).

2.2 Facebook – möjligheter och problem

Facebook grundades i början av 2000-talet av Mark Zuckerberg som ett socialt forum för collegestudenter på Harvard University (Morgan & Benson, 2014). Idag har den sociala nätverkstjänsten vuxit till det mest populära sociala mediet med över 1,6 miljarder aktiva användare världen över (Parkkila, 2016). I Sverige använder drygt 80% av unga mellan 16-25 år det sociala nätverket varje dag och majoriteten av de svenska användarna är kvinnor (Findahl & Davidsson, 2015).

Det som definierar Facebook är att plattformen utgörs av en kombination av många olika medier och informations- och kommunikationstekniker, exempelvis webbsidor, digitala bilder, videos samt kommunikation via privata meddelanden och i diskussionsgrupper (Fuchs, 2014). En av drivkrafterna till att använda mediet är även möjligheten för internetanvändare att skapa och upprätthålla profiler som möjliggör en överföring av relationer till en digital miljö. Syftet är att dela personlig information och därmed stärka offlinereaktionerna genom kommunikation på nätet. (Morgan & Benson, 2014)

Facebook kan alltså ses som en plats för unga kvinnor att upprätthålla relationer, uttrycka sig, diskutera viktiga ämnen och dela med sig av sina åsikter. Mediet erbjuder även möjligheten att exempelvis söka jobb och annonsera bostad. Denna bredd av möjligheter har länge hyllats, men Facebook har även hamnat i fokus för kritiska diskussioner gällande de nya mediets baksida: nämligen problemen med hets, hat, hot och trakasserier (Wadbring & Mølster, 2015). Det är ett problem som främst drabbar unga kvinnor (Svensson & Dahlstrand, 2014; Pew Research Center, 2014). Unga kvinnor också är den grupp som till oproportionerligt stor grad utsätts för sexuella trakasserier, vilken är en av de onlietrakasserier som rankas mest kränkande av de utsatta (Pew Research Center, 2014). I Sverige finns siffror på att nästan hälften av alla kvinnor mellan 16-25 år blivit sexuellt trakasserade på sociala medier under de senaste 12 månaderna (Green, Göransson, Zellinger & Tilling, 2011) och det talas om en normalisering av problemet (Svensson & Dahlstrand, 2014).

Det faktum att sexuella trakasserier är något som drabbar många unga kvinnor på sociala medier torde vara en indikation på att även de som inte själva blivit utsatta känner till problematiken och ser på sexuella trakasserier som ett potentiellt hot. Vad skulle detta kunna få för konsekvenser på unga kvinnors handlande på Facebook och hur hanterar de möjligheten att utsättas?

3 Tidigare forskning

Kapitlet erbjuder en presentation av tidigare forskning kring sexuella trakasserier på sociala medier, där fokus ligger på hur problemet definieras, vem som utsätts, vilka effekter trakasserier kan få och hur de hanteras. Det finns enligt vår vetenskap i dags dato ingen forskning specifikt kring unga kvinnor i Sverige som utsätts för sexuella trakasserier på Facebook, och inte heller på specifika hanteringsstrategier som rör just detta. Studierna som presenteras nedan täcker därför flera olika sociala medier, trakasserier, urvalsgrupper och länder för att ge läsaren en så tydlig forskningsöverblick som möjligt inom ämnet.

3.1 Att definiera sexuella trakasserier

Enligt diskrimineringslagen (2014:958) innebär sexuella trakasserier ”ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet” och till sexuella trakasserier hör även sådana som går att relatera till någon av diskrimineringsgrunderna: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. En sexuell trakasseri kan enligt denna definition alltså vara både att en individs värdighet kränks med hjälp av ett sexuellt beteende, men också att en individ kränks på grund av exempelvis kön eller sexuell läggning. Vad som räknas som en sexuell trakasseri är enligt denna definition upp till den som blir utsatt (ibid.), och kan alltså ses som en tolkningsfråga. Problemet med sexuella trakasserier på Internet är även ett relativt nytt fenomen, och det finns i dagsläget ingen vedertagen definition inom forskningsområdet. Flera studier har dock genomförts i syfte att framställa en sådan definition för att ge en klarare bild av problematiken.

På forskningsnivå delas traditionellt begreppet sexuella trakasserier upp i tre underkategorier: *trakasserier baserat på kön*, *oönskad sexuell uppmärksamhet* och *sexuellt tvång* (Fitzgerald, Gelfand, & Drasgow, 1995). Genom litteraturgranskning av tidigare forskning om olika trakasserier på och utanför nätet har Barak (2005) utvecklat dessa kategorier och anpassat dem efter hur kommunikation sker online. Han menar att alla de tre klassiska formerna existerar även på Internet, men att de sker genom antingen *aktiva* eller *passiva* trakasserier, och i form av *verbal* eller *grafisk* kommunikation. *Trakasserier baserat på kön* är den typ som Barak (2005) menar kan anta alla former och som därför är mycket vanlig på Internet. Det handlar alltså om att antingen aktivt söka upp

och kommunicera på ett nedvärderande sätt med en person på grund av dennes kön, eller att passivt kommunicera könskränkande mot en hel grupp människor, genom ord eller bilder. *Oönskad sexuell uppmärksamhet* kräver nästan alltid aktiv kommunikation och kan till exempel röra personliga meddelanden om könsdelar, sexliv eller andra intima frågor. Till skillnad från trakasserier baserat på kön handlar oönskad sexuell uppmärksamhet om att förmå mottagaren att genomföra sexuella handlingar antingen på eller utanför nätet. (ibid.) *Sexuellt tvång* är den typ av trakasseri som Barak (2005) menar förekommer i lägst grad på Internet. Att utöva sexuellt tvång online handlar om att, genom medel tillgängliga på Internet, tvinga någon att utföra sexuella handlingar. Det kan handla om allt från att tvinga någon till att posera naket på bild till att tvinga till sig sexuella tjänster ansikte mot ansikte. Oftast genom någon form av utpressning eller hot (ibid.).

Megarry (2014) har studerat hashtaggen #mencallmethings som var populär på Twitter vintern 2011. Hon har genom att undersöka kvinnornas egna berättelser, diskussioner som uppkom i samband med dessa och rapporteringen från media kommit fram till definitionen *sexuella onlinetrakasserier* och liknar det vid gatutrakasserier. Megarry (2014) menar att både sexuella onlinetrakasserier och gatutrakasserier uppkommer på grund av vardagssexism och kvinnohat. Vidare menar hon att trakasserier i båda fallen ofta innebär att kvinnors kroppar kommenteras på ett nedvärderande sätt, samtidigt som trakasserier vanligen riktar sig mot alla kvinnor snarare än en specifik kvinna och inte är menade att starta en konversation utan snarare begränsa eller tysta ner offret. Enligt denna definition är sexuella onlinetrakasserier, i likhet med gatutrakasserier, "*en oönskad verbal och/eller icke-verbal handling av en manlig främling mot en kvinna, enbart baserat på hennes kön, på en offentlig plats*" (Megarry, 2014, s. 52). Definitionen tar alltså hänsyn till att handlingen är *oönskad*, och lägger på så vis större vikt vid den utsattes upplevelse. Här är det inte själva handlingen som definierar en sexuell trakasseri, utan hur den upplevs. Megarry (2014) menar att denna definition syftar till att lyfta upp problemet på en politisk nivå för att kunna förstå och utmana den strukturellt diskriminerande kontext i vilken trakasserier förekommer, samtidigt som definitionen möjliggör vidare studier av hur kvinnorna som utsätts kommer till skada.

3.2 Vem och varför?

I en Amerikansk studie uppger var fjärde kvinna mellan 18-24 år att de någon gång blivit utsatta för sexuella trakasserier online (Pew Research Center, 2014). En liknande brittisk studie som Griffiths (2000) presenterar visar att drygt 40 % av den vanliga internetanvändande kvinnan i Storbritannien mottagit ovälkomnat pornografiskt material, blivit trakasserad eller förföljd på nätet. Som nämnts tidigare visar en svensk studie som Green et al. (2011) genomfört att nästan hälften av alla tjejer mellan 16-25 år varit med om att någon kontaktat dem för att prata om sex eller skicka bilder med sexuellt innehåll mot deras vilja under de senaste 12 månaderna. Trots att den exakta siffran varierar, är de studier som hittills presenterats överens om att kvinnor är den grupp som utsätts för sexuella trakasserier i högst utsträckning (Barak, 2005; Megarry, 2014; Pew Research Center, 2014; Griffiths, 2000; Tjejjouren, 2011). Barak (2014) poängterar dock att även minoritetsgrupper, barn och män drabbas, men inte lika frekvent.

Nyberg och Wiberg (2014) har studerat härskartekniker på sociala medier, och hur dessa hanteras av de utsatta. De menar att teknikerna i grunden handlar om mäns maktutövande mot kvinnor, men att de idag används åt båda håll mellan båda könen. Att utöva härskartekniker handlar om att tillskaffa eller upprätthålla en asymmetrisk maktbalans (ibid.), och liknar på så vis sexuella trakasserier som också kan ses som en maktmetod (MacKinnon, 1979). I västvärlden tillhör makten traditionellt sett män, och så även på sociala medier (Megarry, 2014). Detta trots att kvinnor rent numerärt är dominerande på flera av de mest populära sajterna (Nordicom, 2015). Förutom som en maktmetod menar Megarry (2014) att de sexuella trakasserier som drabbar kvinnor online härstammar från stereotypiska sociala normer om hur män och kvinnor ska bete sig i samhället i stort. En sådan grundläggande norm bygger på synen om att män ska föra talan medan kvinnor ska vara tysta objekt (ibid.). De berättelser som Megarry (2014) tagit del av genom att studera #mencallmethings pekar på att det är då dessa normer bryts som kvinnor löper störst risk att utsättas för trakasserier. Även Barak (2005) pekar på en rad studier som kommit fram till olika teorier om varför sexuella trakasserier uppstår. En sådan är att trakasserierna skapas som en följd av nätets främjande karaktär, som kännetecknas av bland annat anonymitet, osynlighet och brist på ögonkontakt. En annan teori pekar på att sexuella trakasserier handlar om grupp beteenden, och att då dessa sprids skapar de en slags standard bland män för hur de kan och ska bete sig mot kvinnor online. (ibid.)

3.3 Effekter och hanteringsmetoder

Det finns väldigt lite empirisk forskning om sexuella trakasserier på Internet och vilka konsekvenser de kan få (Barak, 2005). Barak (2005) pekar på att flera studier visat på negativa effekter av sexuella trakasserier utanför nätet. Exempel på sådana effekter kan vara psykiska problem, försämrade prestationer, sömnlöshet, depression, åttörningar och ångest (ibid.). Fox och Tang (2016) har studerat vilka effekter sexuella trakasserier i onlinespel har på kvinnors beteenden och menar att trakasserierna får de utsatta kvinnorna att maskera sin identitet, sluta kommunicera med andra spelare och ibland även avlägsna sig helt från spelmiljön. Megarry (2014) pekar på liknande konsekvenser i sin studie och menar att kvinnor som utsätts för sexuella trakasserier på sociala medier talar om förändrat onlinebeteende eller att de helt avlägsnat sig från de olika medierna. Hon menar att detta kan få allvarliga konsekvenser för kvinnor, då deras möjlighet att fritt delta i politiska diskussioner försvinner, vilket kan få konsekvenser både för kvinnors yttrandefrihet och status i samhället:

Online sexual harassment restricts women's ability to participate equally online with men. While women may be able to discuss their experiences in private forums online, the voices of women who publically and politically challenged male social dominance were silenced and depoliticised during the #mencallmethings phenomenon. Online sexual harassment therefore impinges on the possibility of an effective feminist movement forming in the online public sphere, and perpetuates the oppression of women as a social class. (Megarry, 2014, s. 53)

Det har presenterats en rad förslag om hur sexuella trakasserier kan motverkas, och de kan kort sammanfattas till tre kategorier: lagstiftning, normer och utbildning (Barak, 2005). Barak (2005) menar att lagstiftning är en viktig del, både för att kunna straffa förövare, men också för att sända ett meddelande till samhället om att sexuella trakasserier är ett allvarligt brott, med reella konsekvenser. På Internet har det dock varit svårt att få till en lagstiftning som fungerar i praktiken, då brott som begås online kan sträcka sig över landsgränser med olika lagstiftning och begås av förövare som är svåra att spåra (ibid.). Trots detta anser Barak (2005) att det är viktigt att tydligt visa på nolltolerans mot sexuella trakasserier både i lagstiftning och från de sociala mediernas sida för att förändra samhällets sociala normer. Även Megarry (2014) menar att det är samhällets normer i stort som behöver diskuteras och omvärderas för att få bukt med de

sexuella trakasserierna mot kvinnor. Slutligen lyfter Barak (2014) fram utbildning som en potentiell lösning. Han föreslår en kombination av medvetandehöjande och värdeskapande utbildning riktad mot grupper i samhället som riskerar att bli utsatta eller utsätta andra.

Medan ovan nämnda studier lagt fokus på hur samhället kan motverka sexuella trakassier har Nyberg och Wiberg (2014) i sin studie av härskartekniker istället riktat sig mot de strategier offren själva använder för att bemöta och hantera olika situationer. Totalt presenteras 11 motstrategier som används i avhjälpande syfte: dela vidare, resa upp, blockera, ta sista ordet, välj passivitet, använd humor, bemöt med intellektualisering, bemöt med vänlighet, avfölj och uteslut, kombinera olika sociala medier samt gå offline. Dessa strategier grundar sig i det som inom psykologin brukar benämnas som coping, alltså förmågan att hantera en stressfull situation (Lazarus & Folkman, 1984). Något som även framkommer genom Nyberg och Wibergs (2014) studie är att användarna på olika vis påverkades i sitt handlande på sociala medier av dessa strategier, och att flera av de undersökta respondenterna själva använde sig av härskartekniker för att bemöta förövarna. Att använda motstrategier är alltså inte helt problemfritt (ibid.).

4 Problemformulering

Forskningen kring omfattningen och effekterna av sexuella trakasserier på sociala medier skiljer sig en del, vilket skulle kunna bero på exempelvis internetvanor, normskillnader eller varierande maktstrukturer i de undersökta grupperna. Ett stort problem verkar också vara varierande definitioner av begreppet sexuella trakasserier online, vilket skulle kunna leda till svårigheter vid uppskattningen av problemets omfattning. Oavsett anledning, och trots att den exakta siffran varierar, verkar sexuella trakasserier på sociala medier så pass omfattande att vi idag kan tala om en normalisering av kränkande handlingar och brott mot kvinnor på Internet. Detta torde påverka sättet unga kvinnor ser på sexuella trakasserier på Facebook och hur de själva väljer att hantera dessa. Det finns även en möjlighet att kvinnor som inte själva blivit utsatta reflekterar kring problemet och hur de kan motverka att sexuella trakasserier drabbar just dem. Tidigare studier har främst koncentrerat sig på avhjälpande metoder, både från samhället och individens sida, vilket motiverar att vi i denna studie istället fokuserat på vilka preventiva metoder som uppkommer i individens försök att hantera de sexuella trakasserier. Kan kvinnornas preventiva strategier påverka deras möjligheter att använda Facebook som ett informations- och kommunikationsmedium? Och vilken roll spelar normaliseringen av sexuella trakasserier på sociala medier för hur kvinnorna upplever och hanterar situationer som uppstår?

4.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka en grupp unga kvinnliga studenters upplevelser av sexuella trakasserier på det sociala mediet Facebook och hur dessa hanteras. Detta för att bidra till en tydligare bild av sexuella trakasserier på sociala medier, och vad den eventuella risken att utsättas kan få för konsekvenser på användarnas handlande.

Huvudfrågeställning 1: Hur upplever unga kvinnliga studenter sexuella trakasserier på Facebook?

Huvudfrågeställning 2: Hur hanterar unga kvinnliga studenter risken att utsättas för sexuella trakasserier på Facebook?

Underfråga 2.1: Vilka preventiva strategier växer fram i syfte att skydda sig mot sexuella trakasserier på Facebook?

4.2 Avgränsning

Studien är avgränsad till att röra unga kvinnliga studenter mellan 20-25 år på Linnéuniversitetet i Kalmar som är aktiva på Facebook. Att de är aktiva syftar till användning av Facebook minst en gång i veckan. Valet av socialt medium motiveras av att Facebook är det forum som har flest användare både i den valda undersökningsgruppen och Sveriges befolkning i stort (Nordicom, 2015). Facebook är också fördelaktigt att undersöka i studien syfte, då det finns möjlighet till flertalet uttryckssätt i form av både text, video och fotografier, samtidigt som mediet erbjuder en möjlighet till diskussioner och innehåll som kan ses av en stor grupp människor. Det torde alltså finnas ett flertal sätt att både bli utsatt för, men också skydda sig mot sexuella trakasserier på just Facebook.

Åldersspannet har valts då tidigare forskning visat att denna grupp är utsatt till hög grad när det kommer till sexuella trakasserier på sociala medier (Pew Research Center, 2014; Green et al., 2011). Detta är en grupp som även är mycket aktiva och lägger stor tid på sociala medier (Nordicom, 2015). För att undvika etiska svårigheter i att intervjua minderåriga personer har vi valt att fokusera på en äldre åldersgrupp. Studien har dessutom avgränsats med hänsyn till utbildningsnivå, då högutbildade personer använder Facebook i större utsträckning än lågutbildade (Mjömark, 2016) och geografiskt då närhet till respondenterna underlättar vid insamlandet av data (Wibeck, 2010). Att fokus legat på universitetsstudenter motiverade även valet av åldersgrupp till 20-25 år, då personer under 20 år utgör en väldigt liten del av dessa studenter.

5 Teori

Traditionellt har två teorier dominerat forskningen kring sexuella trakasserier. Det ena synsättet är det som Gutek (1985) lyft fram genom sin forskning, nämligen att brott mot samhällets normer leder till att sexuella trakasserier uppstår. Han menar att det är då föreställningarna om hur en kvinna exempelvis ska se ut, hur hon ska vara eller vart hon ska arbeta utmanas som trakasserier uppstår som ett försök att återställa balansen igen. Sexuella trakasserier kan enligt detta synsätt ses som en metod för att sätta en normbrytande kvinna på plats, och få henne att återställa sig i ledet (ibid.). Andra forskare talar om könsmaktsperspektivet som grundar sig i MacKinnon's (1979) maktutövningens modeller. Enligt denna teori beror sexuella trakasserier på att män utnyttjar maktsbalansen som finns mellan män och kvinnor, och genom att sexuellt trakassera tillskaffar eller upprätthåller de sin maktposition (ibid.). Detta maktutövande kan ske både mot kvinnor och andra svagare, eller mindre manliga män (Karlsson, 2003).

Då denna studie syftar till att undersöka unga kvinnliga studenters egna uppfattningar och hanteringsmetoder av sexuella trakasserier är det av vikt att introducera en teori som innehåller både begreppen *normer* och *makt*, nämligen *poststrukturalistisk feministisk teori*. Denna teori ser på världen som uppbyggd av diskurser, vilka styr de rådande normerna i samhället och fokus inom teorin ligger på hierarkiska strukturer och makt (Lenz Taguchi, 2004). En framstående poststrukturalistisk feminist är den svenska genusforskaren Yvonne Hirdman som utvecklat *genusteorin*, vilken i denna studie fungerat som analysverktyg av respondenternas upplevelser. Båda dessa teorier kommer presenteras närmare i detta kapitel.

Sedan följer en presentation av några av de i dags dato rådande teorierna kring *coping*, vilket översatt på svenska betyder *förmågan att hantera stressfyllda och känslomässigt krävande situationer*. Dessa teorier har länge används inom psykologin för att förklara hur vi människor hanterar psykologisk stress som uppkommer på grund av obehagliga situationer. (Lazarus & Folkman, 1984) Teorierna är ovanliga inom Medie- och kommunikationsvetenskap, men nödvändiga för att undersöka studiens andra och tredje frågeställning, nämligen hur respondenterna hanterar och skyddar sig mot sexuella trakasserier. Även inom copingteorin är upplevelser en viktig del, men kallas då istället *kognitiv värdering* (ibid.). Också denna process kommer presenteras djupare i detta kapitel.

Slutligen introduceras de *copingkategorier* som använts för att analysera och dela in respondenternas copingstrategier.

5.1 Poststrukturalistisk feministisk teori

Feministisk poststrukturalism utgår från samma principer som klassisk poststrukturalism, nämligen att språket bidrar till att bilda verkligheten i form av diskurser. Diskurserna styr det som ses som givet och hur människor handlar, både i förhållande till sig själva och andra. De kan enkelt beskrivas som de dominanta uppfattningarna om vad som är rätt och fel, normalt och onormalt, manligt och kvinnligt och så vidare – alltså vad som utgör normen. Fokus inom den poststrukturalistiska feminismen ligger på maktförhållanden och hierarkiska strukturer som skapas av dessa diskurser. (Lenz Taguchi, 2004) Enligt Elvin-Nowak och Thomsson (2003) innebär rådande diskurser att makten i samhället är asymmetrisk och tillhörande män, som står högre i hierarkin än kvinnor. I praktiken innebär det att män, manliga värden och manliga egenskaper värderas högre än kvinnor, kvinnliga värden och kvinnliga egenskaper (ibid.). Dock menar inte de feministiska poststrukturalisterna att makten kommer från en dominerande elit som trycker ner övriga samhällsmedborgare, utan istället fungerar som ett ständigt pågående maktproducerande där alla bidrar (Lenz Taguchi, 2004). Genom att agera enligt de normer som finns kring manligt och kvinnligt upprätthålls obalansen och makten fortsätter tillskrivas män (Elvin-Nowak & Thomsson, 2003). Inom diskursen upplevs denna fördelning vara naturlig, och genom att avslöja den naturliga ordningen som socialt konstruerad vill teoretikerna visa att diskurserna går att förändra (Lenz Taguchi, 2004).

5.1.1 Genusteori

Ett begrepp som ofta kopplas ihop med anhängare av den poststrukturalistiska feministiska teorin är *genus*. Yvonne Hirdman (2001), som utvecklat en av de genusteorier som används flitigast inom svensk feministisk forskning, förklarar att ordet härstammar från lingvistik och togs över av feministiska forskare på 1980-talet som en översättning av den engelska termen *gender*. Syftet var att belysa de sociala processer som formar oss till antingen män eller kvinnor, och kön ses alltså som något socialt konstruerat. I tidigare feministisk forskning har ordet könsroll använts flitigt för att förklara uppdelningen mellan könen, och de egenskaper män och kvinnor tillskrivits. (ibid.) Idag har könsroll

till stor del bytts ut mot genus, vilket Hirdman (2001) menar beror på att det äldre begreppet leder till en allt för förenklad bild av uppdelningen kön och roll.

Motsatsen till tanken om ett socialt konstruerat kön i form av genus, är den om kön som ett biologiskt koncept där en människa föds som antingen man eller kvinna med egenskaper förutbestämda av naturen (Bjered, 1998). Bjered (1998) menar att förespråkare av detta synsätt ser på skillnaderna mellan könen som biologiska och beroende på exempelvis olika hormonella uppsättningar. Här förklaras exempelvis mäns trakasserier med att de har en högre nivå av hormonet testosteron än kvinnor, och att detta hormon leder till våldsamt beteende (ibid.) I denna studie används Hirdmans (2001) sätt att se på genus som en mänsklig uppfinning. Det vill säga att det är våra föreställningar om manligt och kvinnligt som leder till uppdelningen och olikheterna mellan könen. Detta synsätt på genus innebär alltså en tro på att biologin kan påverkas och förändras av de sociala praktiker som uppkommer i förhållande till män och kvinnor, manligt och kvinnligt, maskulint och feminint (ibid.). Hirdmans (2001) genusteori innebär även en syn på genus som ett *system*, uppordnat efter två principer: *dikotomi* och *hierarki*.

5.1.2 Genussystem

Begreppet *genussystem* myntades av Hirdman i en artikel på sent 1980-tal (Bolin, 2004). Det bygger som tidigare nämnts på två principer, köns isärhållande och manlig överordning, eller dikotomi och hierarki. Med dikotomi menar Hirdman (2001) att kvinnor och män ses som varandras motpoler och därför inte bör beblandas. Detta synsätt medför att kvinnor och män verkar på olika arenor i samhället, både horisontellt och vertikalt (ibid.). Ett sådant exempel återfinns på arbetsmarknaden där kvinnor och män arbetar i olika sektorer, exempelvis inom vården eller IT, samtidigt som de återfinns på olika positioner, exempelvis manlig kirurg och kvinnlig sjuksköterska.

Med hierarki menas mannen som norm, där män är människor, det normala och allmängiltiga, medan kvinnor ses som undantaget eller *det andra könet* (Beauvoir, 1995). Det innebär att mäns handlingar och åsikter värderas högre än kvinnors, vilket även leder till att män tjänar mer pengar och innehar större makt i samhället. Det är dock viktigt att poängtera att genussystemet inte bygger på ett totalt manligt förtryck av kvinnor, utan att dessa könsmonster skapas och upprätthålls av såväl kvinnor som män genom att de agerar i likhet med de roller respektive kön tillskrivits. (Hirdman, 2001) Hirdman

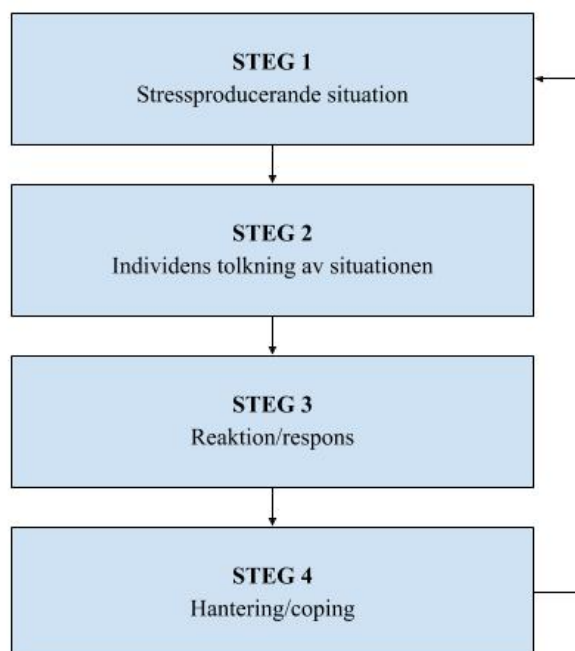
(2001) menar att de är först då kvinnor tvingas eller får lov att göra det som män gör, och vice versa, som den manliga normen ifrågasätts. Isärhållandet av könen leder med andra ord till den manliga överordnaden.

Genom att dela upp män och kvinnor på ovan nämnda vis uppstår även olika förväntningar på relationen mellan könen. Dessa förväntningar benämner Hirdman (2001) som ett *genuskontrakt*, som innefattar förhållandet mellan könen både socialt, ekonomiskt och politiskt. Detta kontrakt bygger på tre principer: *den kulturella överlagringen* som innefattar de sociala föreställningar som finns i samhället om hur män och kvinnor bör se ut och vara, *social integration* som syftar till arbetsfördelningen mellan män och kvinnor samt *socialiseringen*, det vill säga att barn redan från då de är små lär sig vilka beteenden som är önskvärda för respektive kön. Genuskontraktet innefattar på så vis både sysslor, arbetsområden och intressen, men även utseende, sexuellt- och socialt beteende, tankar och idéer. (ibid.) De förväntningar som ställs på respektive kön produceras och reproduceras enligt Hirdman (2001) av hela samhället, och genom den redan existerande manliga dominansen återskapar män sin överordning medan kvinnor återskapar sin underordning genom att på olika vis bekräfta sina positioner.

Som nämnts i inledningen av detta kapitel har det traditionellt sett funnits två teorier om varför sexuella trakasserier uppstår, nämligen normbrytande beteenden (Gutek, 1985) och som en teknik för att tillskaffa eller upprätthålla makt (MacKinnon, 1979). Genusystemet bygger på ett isärhållande av könen och mannen som norm, vilket medför att män innehar störst makt i samhället. Detta leder i sin tur till de förväntningar som finns på respektive kön, alltså de normer som råder. (Hirdman, 2001) Hirdman (2001) menar att brott mot antingen genussystemets ordning eller genuskontraktets normativa förväntningar, exempelvis genom att som kvinna arbeta i en mansdominerad bransch eller vara sexuellt utmanande, ofta leder till starka protester och våld. Samtidigt som hon pekar på att normbrytande beteenden är nödvändigt för att förändra dagens hierarki. Det är i detta sammanhang begreppen genussystem och genuskontrakt blir intressanta för uppsatsens syfte genom att utgöra en ram för analys av hur respondenterna talar eller inte talar om normer och makt i kombination med sexuella trakasserier på Facebook.

5.2 Coping

Det engelska ordet coping fick på 1600-talet betydelsen åtgärd eller förmåga som innebär en möjlighet att klara av något och förekommer idag i flera olika betydelser. Inom psykologin började begreppet användas på 1940-talet inom främst två olika traditioner: den psykoanalytiska jag-psykologin och den experimentellt orienterade psykologin. Inom den psykoanalytiska jag-psykologin innefattar begreppet coping realistiska och flexibla tankar och/eller handlingar som reducerar stress. Inom den experimentella psykologin handlar coping istället mer om kognitioner, alltså snarare upplevelser än handlingar. (Egidius, 2008) Weinberg och Gould (2011) beskriver copingprocessen enligt den experimentella psykologin i fyra steg (Figur 1).

Figur 1. Stressprocessen enligt McGrath (1970; ref i Weinberg & Gould, 2011) visualiserad av uppsatsförfattarna.

Då en stressproducerande situation uppstår (steg 1) måste den först tolkas utefter personliga och situationsbaserade egenskaper (steg 2), det kan vara exempelvis tidigare erfarenheter av liknande situationer eller hur miljön upplevs. Efter den initierande tolkningen följer en reaktion baserad på känslor som värderingen av situationen gett uppkomst till (steg 3). Här spelar även den personliga känslan av att kunna bemöta situat-

ionen på ett effektivt sätt roll. Slutligen hanteras situationen (steg 4) med antingen ett positivt eller ett negativt resultat. Detta resultat bidrar till hur personen ser på liknande situationer i framtiden. På så vis fungerar copingprocessen som en cykel. (Weinberg & Gould, 2011)

Både den psykoanalytiska och den experimentella psykologin ser på coping som en persons anpassningsframgång. Det innebär att en person som copat med en situation har lyckats komma förbi de krav som denna situation gett uppkomst till, medan en person som inte copat har hanterat kraven på ett ineffektivt vis. (Weinberg & Gould, 2011)

Lazarus och Folkman (1984), som kommit upp med en av de idag mest använda teoretiska synsätten, menar att de tidigare teorierna blandar ihop själva copingprocessen och resultatet av densamma. De förespråkar istället ett synsätt som innebär att alla sätt att hantera stressfulla situationer per automatik är coping, oavsett resultat. Dock krävs en ansträngning från individen som exponeras för stress, vilket medför att coping inte sker per automatik utan genom den värderingsprocess som Lazarus och Folkman (1984) kallar *kognitiv värdering*. Detta är en komplex process som går ut på att utvärdera de copingstrategier som finns tillgängliga för att avgöra hur användbara de är och vilket resultat de kan förväntas ge i den speciella situationen (ibid.). Detta synsätt tar alltså stor hänsyn till situationens kontext och ser på coping som en dynamisk och föränderlig process. Motsatsen är det forskningsspår som företräds av bland andra McCrae (1982), nämligen den teori som menar att coping kan ses som ett stabilt personlighetsdrag. McCrae (1982) menar med denna teori att en persons sätt att hantera en situation är något redan förutbestämt som framträder på samma vis oavsett hur situationen ser ut.

I denna studie används Lazarus och Folkman's (1984) teorier om coping som bygger på en persons värderingsprocess. Detta motiveras av att teorin i högre grad tar hänsyn till en persons upplevelse av en stressfull situation, vilket korrelerar väl med studiens syfte. Hur en situation upplevs bestäms enligt Lazarus och Folkman (1984) genom den värderingsprocess som kallas *kognitiv värdering*.

5.2.1 Kognitiv värdering

Den kognitiva värderingen kan delas upp i två kategorier: *primär* och *sekundär värdering*. Genom den primära värderingen avgörs om en situation är *irrelevant*, *godartad-positiv* eller *stressande*. (Lazarus & Folkman, 1984) Lazarus och Folkman (1984) menar

att om en situation anses vara irrelevant förväntas den inte få någon påverkan på individens välbefinnande och om en situation ses som godartad-positiv spås den gynnsam för individen antingen nu eller i framtiden. Upplevs istället en situation genom den primära värderingen som stressande uppkommer ytterligare känslor som avgör om individen ser situationen som ett *hot* eller en *utmaning*. (ibid.)

Ses situationen som ett hot uppstår negativa känslor som oro och rädsla för att förlora, medan en situation som ses som en utmaning framkallar positiva känslor då individen fokuserar på det den har att vinna eller tjäna på händelsen (Lazarus & Folkman, 1984). Lazarus och Folkman (1984) menar vidare att även om de två synsätten skiljer sig mycket åt så kan en situation ses som både ett hot och en utmaning, eller först det ena och sedan det andra. Denna växling mellan synsätt kan bero på vilka copingstrategier som används. (ibid.)

Oavsett om situation tolkas som hot eller utmaning behöver individen hantera situationen på något vis (Lazarus & Folkman, 1984). Detta menar Lazarus och Folkman (1984) sker genom den sekundära värderingen då de olika copingstrategierna utvärderas genom att avväga vilken eller vilka strategier som lämpar sig i en viss situation och vilket resultat användandet av den/de skulle kunna ge. Även individens upplevelser av tidigare liknande situationer och tro på sin egen problemlösningsförmåga är avgörande för vilken copingstrategi som slutligen används. (ibid.) För att underlätta analys av olika copingstrategier brukar dessa delas upp i olika kategorier.

5.2.2 Copingkategorier

Begreppet coping innefattar som nämnts ett brett spektrum av möjliga responser, vilket inneburit att ett flertal olika distinktioner och kategoriseringar gjorts för att skilja dessa åt. Lazarus och Folkman (1984) har delat upp coping i två kategorier: *problem-* och *emotionsfokuserad coping*. Den problemfokuserade copingen handlar om att göra något riktat direkt mot stressorn, i syfte att lösa problemet. Denna metod är vanligare då det går att göra något rent konstruktivt för att hantera situationen. Emotionsbaserad coping handlar istället om att göra något åt de negativa känslor som uppstår i samband med stressorn, och är vanligare att använda i situationer då inget går att göra utan situationen helt enkelt måste genomlidas. (ibid.) Denna uppdelning har kritiserats för att vara allt för enkel då det visat sig att kategorin emotionsbaserad coping gjorts till ett fack där alla

möjliga copingstrategier som inte räknas som problemfokuserade hamnat. På grund av detta har ytterligare en kategori tillkommit som idag benämns som *dysfunktionell coping*. Till denna kategori hör olika typer av undvikande strategier som också ofta används då individen upplever att situationen är bortom dennes egna kontroll, men som inte innebär någon positiv effekt varken på situationen eller individens känslor. (Carver, Scheier & Weintraub, 1989)

I studien används den differentiering som innebär tre olika kategorier, för att tydliggöra skillnaderna och underlätta kategorisering av de olika copingstrategierna. De dysfunktionella strategierna har alltså lyfts ur de emotionsfokuserade. De olika copingstrategierna kommer till viss del behandlas separat, men främst inom de tre ovan nämnda kategorierna. Detta för att öka begripligheten och översikten i analysen av respondenternas olika strategier. De olika avhjälpande strategierna kan dock fungera som ett givande stöd vid identifieringen av preventiva metoder. Nedan följer därför en kort beskrivning av de olika strategierna indelade i ovan nämnda kategorier. Totalt framkommer 14 copingstrategier.

5.2.2.1 Problemfokuserad coping

Denna kategori kan sorteras in i *aktiv coping*, *planering* och *att söka socialt stöd av instrumentella orsaker*. Aktiv coping innebär att försöka undanröja, kringgå eller mildra effekterna av stressorn på ett aktivt vis. Planering består istället av att resonera och fundera kring olika strategier som kan användas för att hantera den stressfulla situationen. Slutligen handlar att söka stöd av instrumentella orsaker, som namnet avslöjar, om att söka information eller råd från omgivningen angående hur situationen ska hanteras. (Carver et al., 1989)

5.2.2.2 Emotionsfokuserad coping

Carver et al. (1989) menar att det under denna kategori återfinns fem strategier: *att söka socialt stöd av emotionella orsaker*, *positiv återtolkning*, *acceptans*, *religion* och *humor*. Den första strategin går ofta hand i hand med att söka socialt stöd av instrumentella orsaker, och handlar om att söka sympati och moraliskt stöd från sin omgivning. Positiv återtolkning handlar om att hantera de känslor som uppstår på grund av den stressfulla situationen, istället för att ge sig på situationen i sig. Denna strategi inkluderar även att lyfta upp positiva effekter av situationen, vilket senare kan leda till att en mer problem-

fokuserad copingstrategi används. Acceptans handlar om att helt enkelt acceptera att stressorn existerar, religion innebär att individen vänder sig till sin religion vid stressfulla situationer och humor innebär slutligen att individen väljer att skämta om stressorn för att hantera sina känslor. (ibid.)

5.2.2.3 *Dysfunktionell coping*

Den tredje kategorin benämns just dysfunktionell coping eftersom den enligt Carver et al. (1989) oftast innebär ett mindre lämpligt sätt att hantera en stressfull situation jämfört med problem- och emotionsfokuserad coping. Dysfunktionell coping består av strategierna *ventilering av känslor*, *förnekande*, *beteendemässigt oengagemang*, *droganvändning*, *självdistansering* och *självanklagelse*. Ventilering av känslor innebär att individen totalt fokuserar på och ger utlopp för sina känslor i situationen. Förnekande innebär att individen vägrar tro på att stressorn existerar och/eller agerar som om den inte gjorde det, vilket är motsatsen till den emotionsfokuserade copingstrategin acceptans. Med beteendemässigt oengagemang menas att individen minskar sina ansträngningar eller helt ger upp att försöka hantera den stressfulla situationen. Strategin drog-användning handlar om att vända sig till exempelvis alkohol för att minska påverkan av en stressor. Strategin självdistansering innebär att individen fokuserar på annat för att inte tänka på stressorn och strategin självanklagelse betyder att individen lägger skulden på sig själv och därför agerar mycket kritiskt mot den egna personen. (ibid.)

6 Material och metod

Den valda metoden åsyftar att på bästa sätt besvara frågeställningarna om hur unga kvinnliga studenter upplever och hanterar sexuella trakasserier på sociala medier. Vi har använt en form av semistrukturerad fokusgruppsintervju med fyra deltagare i varje grupp. Nedan följer en presentation av fokusgruppsintervjuer som metod, tillvägagångssätt, etiska överväganden och kritik mot den valda metoden.

6.1 Fokusgruppsintervjuer

För att undersöka hur kvinnliga studenter *upplever* och *hanterar* sexuella trakasserier på sociala medier har en kvalitativ metod valts. Intresset i studien ligger inte i att undersöka förekomsten av sexuella trakasserier, utan kvinnornas egna erfarenheter och tankar kring problemet. Vore vi istället intresserade av att undersöka förekomsten av en viss typ av trakasseri, eller en viss åsikt, hade en kvantitativ metod lämpat sig bättre (Kvale & Brinkmann, 2009). Studien avser i detta fall att hitta mönster och avvikelser i åsikter för att relatera dessa till teori och tidigare forskning. Genom en kvalitativ studie får kvinnorna möjligheten att med egna ord berätta om sin verklighet samtidigt som utrymme ges för tolkningar styrkta av tidigare kunskaper (Wibeck, 2010). Valet av studietyp motiveras även av möjligheten att ta hänsyn till kontextens betydelse (Kvale & Brinkmann, 2009), då definitionen och upplevelsen av sexuella trakasserier kan skilja sig mellan sociala medier och andra arenor.

För att på ett tidseffektivt vis fånga upp åsikter från en större grupp har fokusgruppsintervjuer genomförts. Detta underlättar för att se likheter och skillnader i deltagarnas svar direkt, samt att få ta del av en bredare bild av situationen. (Wibeck, 2010) Intervjun som metod fungerar likt ett mer eller mindre strukturerat samtal med syfte att inhämta nya kunskaper inom ett ämne (Kvale & Brinkmann, 2009). Att välja gruppintervju framför individuella intervjuer lämpar sig då intresset legat vid att få fram även de åsikter som intervjudeltagarna kanske inte tänkt på eller formulerat för sig själva innan själva intervjutillfället. Vid en gruppintervju får deltagarna gemensamt diskutera sig fram till åsikter och idéer som under diskussionens gång prövas och omformuleras, medan en enkätundersökning kan få åsikter att framställas som mer konkreta än vad de faktiskt är. (Wibeck, 2010) Målet är inte att komma till samförstånd eller hitta lösningar på problemet med sexuella trakasserier, utan att fler åsikter ska komma fram. Fokusgruppsintervju

lämpar sig även när det gäller känsliga ämnen, då interaktionen i gruppen kan göra det lättare att uttrycka åsikter som annars är svåra att tala om. (Kvale & Brinkmann, 2009)

Forskarens roll i en fokusgrupp är att agera samtalsledare genom att definiera ämnet och underlätta diskussionens flyt (Wibeck, 2010). Wibeck (2010) menar att det även är samtalsledarens ansvar att vara uppmärksam så att inte makt och dominansförhållanden i gruppen skapas utan att ordet jämnt fördelas mellan deltagarna. Samtalsledarens position i samtalet blir olika stark beroende på hur strukturerad intervjun är (ibid.). En strukturerad intervju innebär att samtalsledaren ställer förutbestämda frågor i en specifik ordning med förutbestämda svarsalternativ. Fördelen med detta är att respondenterna helt säkert kommer svara på de frågor forskaren är intresserad av och håller sig till ämnet. (Lantz, 2013) I en ostrukturerad intervju är målet att respondenterna helt fritt ska diskutera ämnet med varandra utan samtalsledarens inblandning. Detta för att studera interaktionen och argumentationen i gruppen samt eventuella spontana frågeställningar. (Wibeck, 2010)

I denna studie har en semistrukturerad intervju använts, där samtalet börjat med öppna inledande frågor för att introducera ämnet och väcka intresse hos deltagarna, och sedan fortsatt genom att låta respondenterna diskutera fritt kring dessa ämnen. På så vis ökar troligheten att få svar på de frågor uppsatsen syftar till, samtidigt som risken för att förutbestämda frågor och svarsalternativ påverkar resultatet minskar. Att starta intervjun genom inledande frågor är även enligt Patel och Davidsson (1994) fördelaktigt eftersom det ökar chansen att intervjupersonerna känner sig bekväma och mindre utsatta. Våra inledande frågor har formulerats som en intervjuguide (Bilaga 3), vilken syftar till att säkerställa att våra frågeställningar blir besvarade. Denna intervjuguide kommer presenteras ytterligare senare i detta kapitel.

6.2 Urval och gruppkonstellation

Som presenterats ovan är fokusgrupper är en bra metod för att studera ett givet ämne då det diskuteras mellan en specifik grupp människor. Genom det vardagliga samtalet framkommer åsikter och vi upptäcker, utvecklar och utforskar nya möjligheter att tolka ämnet. Urvalet blir på så vis viktigt för undersökningens resultat, och har i denna studie skett genom självselektion där respondenterna frivilligt valt att delta via en inbjudan (Bilaga 1) som syns på Facebooksidor kopplade till Linnéuniversitetet. På så vis har vi

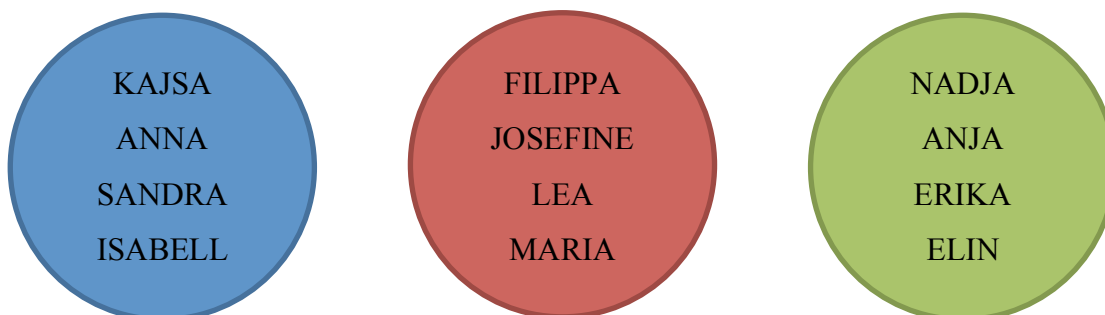
ökat sannolikheten för att respondenterna är aktiva på Facebook och studerande vid Linnéuniversitetet. Genom självselektion ökar också möjligheten att respondenterna är intresserade av ämnet, utåtriktade och har god förmåga att uttrycka sina åsikter (Grönmo, 2006). Grönmo (2006) menar att det dock är viktigt att ta hänsyn till att forskaren har begränsad kontroll över vilka personer som väljer att delta i studien, något som kan generera en skev och onyanserad bild då de personer som deltar kan ha en stark negativ eller positiv åsikt. De resultat som framkommer speglar alltså inte en bredare uppfattning i samhället och åsikterna som framförs kommer enbart kunna ställas mot varandra i de specifika fokusgrupperna.

Urvalet har dessutom skett ur en homogen grupp med avseende på ålder, ort, utbildningsnivå och medievanor, men inte med hänsyn till attityder, erfarenheter eller åsikter. Detta för att öka trovärdigheten i respondenternas bild av sexuella trakasserier på sociala medier, och möjliggöra en diskussion där fler nyanser av situationen kan framkomma. För att ytterligare öka möjligheten till fri diskussion med en variation av åsikter har vi valt att dela upp grupperna så att kvinnorna i varje grupp inte har en närmare relation till varandra. Halkier (2010) menar att om det inte finns en social relation mellan deltagarna minskar den sociala pressen som annars kan uppstå, vilket ger mer utrymme för deltagarna att uttrycka sig fritt. De behöver inte stå till tals för sina uttalanden och uppfattningar tas inte för givet (ibid).

Gruppens storlek är av stor vikt för att nå goda resultat i en fokusgruppsintervju (Halkier, 2010). Halkier (2010) menar att det är lättare att urskilja deltagarnas uttryck och kroppsspråk i en mindre grupp och det underlättar även när samtalet ska analyseras. För att undvika grupperingar inom fokusgruppen bör inte fler än sex personer delta per intervjutillfälle (Ekström & Larsson, 2010). Det är inte heller lämpligt att gruppen består av färre än fyra personer då maktförhållandena kan bli ojämna (Wibeck, 2010). Som samtalsledare är det därför viktigt att vara uppmärksam på gruppdynamiken i de olika grupperna och vara medveten om att de enskilda individerna kan influera varandra (Stewart & Schamdasani, 2015).

I denna studie genomfördes tre fokusgruppsintervjuer med fyra deltagare i varje grupp (Figur 2). Från början fick vi in anmälningar från ytterligare två personer, och två av grupperna var alltså planerade att innehålla fem deltagare vardera. Dessa två personer

lämnade sedan återbud på grund av sjukdom och vi är medvetna om att detta bortfall kan påverkat resultatet. Det är dock viktigt att poängtera att syftet inte varit att jämföra attityder inom grupperna med varandra, utan istället hitta mönster och avvikelser i grupperna som helhet.

Figur 2. Gruppkonstellation visualiserat av uppsatsförfattarna.

6.3 Operationalisering och genomförande

Som tidigare presenterats har semistrukturerade fokusgruppsintervjuer genomförts, som öppnats med inledande frågor i syfte att introducera ämnet för deltagarna (Patel & Davidsson, 1994). Dessa frågor har utformats genom en allmän intervjuguide (Bilaga 2) som består av relevanta teman med tillhörande underfrågor som kopplats till studiens frågeställningar. Vi utgick från två olika teman: *sexuella trakasserier* och *coping*. Dessutom inleddes varje intervju med ytterligare några frågeställningar som vi valde att kalla *inledande frågor*. Halkier (2010) menar att det kan vara problematiskt att undersöka speciellt känsliga ämnen genom intervjuer då deltagarna kan filtrera sina svar, förfina sanningen eller helt dölja information. Sexuella trakasserier kan ses som ett sådant känsligt ämne vilket motiverade valet av inledande frågor om intressen och Facebookvanor, som vi menar inte är känsliga ämnen. På så vis ökades chanserna för att respondenterna skulle slappna av och våga öppna upp sig mer för gruppen (Patel & Davidsson, 1994). Detta märkte vi även under intervjutillfällena som ofta startade mer tystlåtet för att sedan genom diskussionen bli allt mer öppenhjärtiga. Att vi valt att undersöka ett ämne som kan upplevas jobbigt att tala om var också en av anledningarna till att vi var extra noga i våra etiska överväganden genom att låta alla deltagare signera ett samtyckesformulär och informera respondenterna om deras rätt att avbryta intervjun eller inte svara på våra frågor om de inte ville. Detta beskrivs mer utförligt senare i kapitlet.

Genom att använda en semistrukturerad intervjuguide möjliggjordes ett utrymme att inte ställa frågorna i en viss ordning och även att ställa följdfrågor till deltagarna. Intervjuguiden användes alltså mer som en checklista över de ämnen vi ville diskutera under intervjuerna än som ett rent frågeformulär (Larsson, Lilja, Mannheimer, 2004). Frågorna under temat sexuella trakasserier ämnade besvara den första huvudfrågeställningen *hur upplever unga kvinnliga studenter sexuella trakasserier på Facebook?*. Här var vi främst intresserade av att få en bild av vad kvinnorna själva ansåg var sexuella trakasserier, och vad som inte var det, samt om det fanns några skillnader i upplevelser på och utanför nätet. Detta menar vi är viktiga aspekter för att få en klar bild av vilka upplevelser kvinnorna värderade som obehagliga och i förlängningen vilka situationer de ansåg nödvändiga att skydda sig mot.

Frågorna under temat coping var avsedda att besvara den andra frågeställningen, nämligen hur respondenterna hanterar risken att utsättas och vilka preventiva strategier som växer fram. Dessa frågor var utformade som en fortsättning och fördjupning av frågeställningarna rörande sexuella trakasserier. Vi valde även att ta med ett par frågor som berörde eventuella händelser som respondenterna bevittnat att andra blivit utsatta för. Detta för att kunna jämföra likheter och skillnader i hur händelser värderades beroende på vem som utsattes. Dock besvarades inte alltid frågorna under de tänkta temana eftersom vi uppmuntrade respondenterna till att diskutera fritt och ställa frågor till varandra. Detta menar Olsson (2008) är ett effektivt vis för att få så uttömmande och beskrivande svar som möjligt. Målet var alltså att hålla frågorna öppna så att respondenterna själva fick uttrycka sig och inte enbart svara *ja* eller *nej* på stängda frågor. De frågor i formuläret som var av stängd karaktär följdes upp med andra frågor av öppen karaktär som exempelvis *På vilket sätt? Varför tror du det är så?*.

För att säkerställa att våra frågeställningar besvarades trots den semistrukturerade intervjuformen agerade en av oss samtalsledare och styrde in samtalen på respektive tema på ett mer generellt plan, medan den andra fungerade som observatör. Observatörens uppgift var att anteckna intressanta mönster och avvikelser, eventuella följdfrågor som uppkom samt checka av frågeställningarna i intervjuguiden så att alla frågor berördes på något vis. Eventuella följdfrågor eller frågeställningar som inte vidrördes togs sedan upp i slutet av varje intervjutillfälle. De tre fokusgruppsintervjuerna ägde rum bakom stängda dörrar i ett grupprum på Universitetsbiblioteket i Kalmar. Intervjuerna skedde

dessutom på kvällstid, då färre personer befann sig på biblioteket. Detta för att deltagarna skulle känna sig säkra på att ingen utomstående kunde höra, störa eller påverka intervjun (Wibeck, 2010). Samtliga intervjuer tog mellan 60-80 minuter.

6.4 Bearbetning av data

Analysen av det insamlade datamaterialet har skett i olika steg, för att kunna utläsa vilka uttalanden och interaktioner mellan respondenterna som är mest relevanta för denna studie. Dessa steg har varit *transkribering, kategorisering, färgkodning* och *begrepps-bildning*. Vi har även tagit hjälp av studiens problemformulering, frågeställningar och teorier för att på ett korrekt vis bedöma hur bearbetningen av datamaterialet ska gå till (Halkier, 2010).

6.4.1 Transkribering

Transkribering handlar om att formulera de inspelade samtalen i skriftlig form (Halkier, 2010). Något som varit ett tidskrävande arbete, men samtidigt underlättat utförandet av analysen då materialet gått att utläsa ordagrant (Wibeck, 2010). Innan transkriberingen lyssnades intervjuerna igenom i sin helhet i syfte att uppmärksamma och förstå olika uttalanden samt fånga upp tonen i diskussionerna och stämningen som fanns i rummet. För att säkerställa att båda uppsatsförfattarna transkriberade på ett likvärdigt vis utformades en rad transkriberingsregler (Bilaga 4) inspirerade av Bloor (2001, refererat i Halkier, 2010). Att använda samma utskriftsprocedur underlättar då materialet ska kategoriseras och minskar felaktiga resultat (Kvale & Brinkmann, 2014). De utformade reglerna prövades sedan genom en testtranskribering för att ytterligare säkerställa samstämmighet i transkriberingen. Detta test gick ut på att samma fem minuter av en inspelning transkriberades av båda uppsatsförfattarna.

Som tidigare nämnts tog varje intervju cirka 60-80 minuter vilket motsvarade 127 sidor transkriberad text. Det som försvårade arbetet var att deltagarna ofta pratade i mun eller avbröt varandra, något som medförde att korrekta meningar inte gick att skriva ut. Halkier (2010) menar dock att det är viktigt att skriva ut alla uttalanden i sin helhet så långt det är möjligt, och istället för att komma med kvalificerade gissningar markera det som är omöjligt att förstå. Det är även viktigt att inte ändra ordföljden i meningarna eftersom talspråk och skriftspråk skiljer sig från varandra (ibid.). Alla oavslutade uttalanden skrevs ut i form av långa pauser, hummande, skratt eller andra ljud i enighet med de

transkriberingsregler som utformats. Efter transkriberingen kategoriserades det empiriska materialet för att få bättre överblick samt en möjliggöra att samband, likheter och olikheter i respondenternas tal och resonemang kunde upptäckas.

6.4.2 Kategorisering, färgkodning och begreppsbildning

För att på ett systematiskt och analytiskt sätt bearbeta och minska mängden data har Halkiers (2010) tre verktyg *kategorisering*, *kodning* och *begreppsbildning*, använts. Dessa verktyg har möjliggjort en god överblick av det insamlade materialet samt ökat förståelsen av innehållsliga ämnen i fokusgruppsdatan (ibid.).

Kategorisering är den process då koderna sätts i relation till varandra för att se om de hör ihop, är motsatta eller får konsekvenser av varandra. Varje kategori utformas utifrån respondenternas kombinationer av koder eller kategoriseringar, eller genom att forskaren utser olika begreppskategorier. (ibid.) Detta gjordes genom att dela in uttalanden som känslomässigt hängde ihop med varandra i olika kategorier för att se vilka ämnen som diskuterats i stora drag. Därefter utformades ett färgkodningsschema (Bilaga 5) där varje kategori fått en tematisk huvudrubrik som stämde överens med kategorins innehåll och en färg som symboliserade just den gruppen. Det tredje verktyget; begreppsbildning, handlar om att kategorierna och koderna sätts i förhållande till data och de teoretiska begreppen (ibid.). De tematiska huvudrubrikerna delades in i två grupper. Den ena innehöll de kategorier som berörde respondenternas yttrande om upplevelser av sexuella trakasserier och den andra omfattade de uttalanden som berörde hantering av sexuella trakasserier, det vill säga coping.

Genom kategoriseringen och färgkodningsschemat kunde olika mönster, upprepningar och teman som uppkommit under intervjuerna upptäckas och undersökas. Vi letade även efter kontraster, brytningar och variationer så att inte resultaten enbart bekräftade våra egna hypoteser utan även diskuterade kring sådant vi inte reflekterat över sedan tidigare. (Halkier, 2010)

6.5 Intern validitet

Validitet syftar till att möjliggöra en bedömning om en undersöknings slutsatser är sammanhängande eller inte, och intern validitet uppstår när en studies samband och slutsatser är korrekta (Bryman & Bell, 2005). Bryman och Bell (2005) förklarar intern

validitet genom hur tillförlitlig och hållbar en studies slutsats är. Då denna studie bygger på tolkning av insamlat material som tillförskaffats under fokusgruppsintervjuer är förförståelse ett viktigt begrepp att ta hänsyn till. Bergström och Boréus (2005) menar att förförståelse är något som påverkar hur människor tolkar omvärlden och att en tolkning av denna inte skulle vara möjlig utan just förförståelse. Det är dock viktigt att poängtera att den förförståelse som forskarna har kan påverka tolkningen av materialet, och att om tolkningen utförts av någon annan skulle resultatet av studien kunnat bli annorlunda (Sohlberg & Sohlberg, 2006). Materialet kan på så vis inte påstå innehålla enbart en absolut sanning, och transparens i analysen har eftersträvats genom en tydlig beskrivning av varje steg i utförandet, samt konkreta tolkningsexempel i form av fullständiga citat i analysdelen (Bryman & Bell, 2005).

Det är även viktigt att lyfta fram att den forskning som använts i uppsatsen, tillsammans med annat material som lästs i samband med uppsatsskrivandet inneburit att tolkningarna gjorts utifrån en genusteoretisk referensram. Tidigare genuskunskaper kan alltså ha färgat de tolkningar som gjorts av respondenternas uttalanden. En person utan denna förförståelse skulle kanske utfört analysen på ett annat vis med ett annat resultat. Tillslut bör poängteras att det eftersträvansvärda med studien har inte varit att generalisera och dra slutsatser om alla unga kvinnors upplevelser. Avsikten har istället varit att tydligt visa hur olika uttalanden tolkats i just detta fall, och på så vis bidra till större förståelse kring hur unga kvinnor upplever och hanterar möjligheten att utsättas för sexuella trakasserier på Facebook.

6.6 Etiska överväganden

För att inte stöta på problem i genomförandet av studien har hänsyn tagits till flera etiska aspekter genomförandet. Dessa har hämtats från Vetenskapsrådets (2002) riktlinjer angående information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande. Innan intervjuerna startades informerades deltagarna om studiens syfte, frivillighet och möjligheten att när som helst avbryta intervjun eller inte svara på en fråga om de inte ville, genom en inbjudan på Facebook (Bilaga 1). Respondenterna informerades även om hur materialet skulle komma att samlas in och förvaras under uppsatsens skrivprocess (Vetenskapsrådet, 2002).

Vid intervjutillfället återupprepades denna information både muntligt och i form av ett samtyckesformulär (Bilaga 3). Formuläret syftade även till att försöka motverka ett problem som studier med fokusgrupper innebär, nämligen att forskarna inte kan utlova fullständig anonymitet (Wibeck, 2010). Wibeck (2002) menar att det inte går att garantera att information eller uppgifter som rör deltagarnas identitet inte sprids vidare av medverkande i fokusgrupperna. Hänsyn togs till detta genom att vikten av deltagarnas anonymitet betonades vid varje fokusgruppsintervju både muntligt och i samtyckesformuläret som innehöll en förbindelse om tystnadsplikt som deltagarna fick skriva under (Vetenskapsrådet, 2002).

För att erbjuda deltagarna största möjliga konfidentialitet har alla inspelningar förvarats på ett säkert vis, oåtkomliga för obehöriga samt raderats vid studiens slut (Vetenskapsrådet, 2002). Alla unga kvinnors identiteter har även skyddats i arbetet genom fiktiva namn och det insamlade materialet har endast behandlats av forskarna för att undvika att informationen sprids vidare (Kvale & Brinkmann, 2014). Vidare har inga ytterligare åtgärder, som exempelvis polisanmälningar, gjorts då dessa direkt skulle påverkat de enskilda deltagarna (Vetenskapsrådet, 2002).

6.7 Metodkritik

Det viktiga med metodvalet är att det underlättar att besvara frågeställningarna (Halkier, 2010). Detta har motiverat valet av semistrukturerade fokusgruppsintervjuer. Dock finns det kritik riktad mot denna kvalitativa metod. En av svårigheterna med fokusgrupper är att välja ut vilka som ska delta och att på förhand veta hur öppna de är till att förmedla sina upplevelser och åsikter (ibid.). Detta ämnades motverkas genom självselektion, som är ett sätt som leder till ökad chans att de som anmäler sig är intresserade av ämnet och vill diskutera det (Grönmo, 2006). En annan svårighet är att de mer dominanta intervjupersoner i gruppen har en tendens att ta över diskussionen och inte låta mer tillbakadragna deltagare få sin röst hörd (Wibeck, 2010; Halkier, 2010). Något som motverkades genom att rikta ordet till de mindre dominanta deltagarna vid behov, i en strävan att göra intervjutillfället till en positiv och avslappnad upplevelse för alla.

Vi är även medvetna om att interaktionen mellan deltagarna inte kan jämföras med en öppen dialog utanför forskningsmiljön, och att vi som intervjuledare kan ha påverkat resultatet (Kvale & Brinkmann, 2009). En så naturlig samtalsmiljö som möjligt efter-

söktes därför genom att utföra intervjuerna i en lokal som var känd för våra respondenter sedan tidigare och låta intervjupersonerna till så stor grad som möjligt diskutera fritt.

Tre intervjuer genomfördes med fyra kvinnor i varje grupp, vilket begränsade antalet deltagare jämfört med exempelvis en enkätundersökning. Wibeck (2010) menar att utformandet av enkäter ger en bredare kunskap och större möjlighet att uttala sig generellt om en population. Studien hade troligtvis nått ut till betydligt fler unga kvinnliga studenter i Sverige, och därmed fått en större spridning även geografiskt, om en enkätstudie genomförts istället. Det hade också gått att undvika bortfall på ett annat sätt. Dock innebär enkätundersökningar att en väldigt liten del av helhetsbilden presenteras och en sådan metod ger ingen möjlighet att diskutera ämnet på en djupare nivå. Forskarna ges inte heller möjligheten att ställa följdfrågor. (Wibeck, 2010) En annan möjlig metod hade varit individuella intervjuer, som ofta jämförs med fokusgrupper. Halkier (2010) menar att varje enskild deltagare genom en sådan intervju får mer utrymme att uttrycka sig och forskaren kan gå djupare in i individens erfarenheter och upplevelser. Transkriberingen av data upplevs även som en smidigare process då inte flera intervjupersoner kan tala i mun och avbryta varandra (ibid.). Genom individuella intervjuer undviks även risken att respondenterna påverkar varandra med personliga åsikter och attityder, vilket kan leda till att en felaktig bild uppstår. (Wibeck, 2010)

Trots detta anser vi att semistrukturerade intervjuer i fokusgrupper varit en lämplig metod för att undersöka unga kvinnliga studenters upplevelser och hanteringar av sexuella trakasserier på Facebook. Vi fick genom denna metod möjlighet att ta del av fler berättelser på en begränsad tid, samtidigt som utrymmet att fritt diskutera kring olika ämnen i grupp medförde att även de respondenter som inte tidigare reflekterat över vissa frågor kunde komma med viktiga infallsvinklar. Genom att en semistrukturerad intervju användes fick respondenterna även utrymme att diskutera ämnet på en djupare nivå, och vi som samtalsledare fick möjlighet att ställa följdfrågor som varit svåra att förutse.

7 Resultat och analys

Genom fokusgruppsintervjuerna framkom en rad teman kring vilka respondenterna diskuterade sexuella trakasserier på sociala medier. Det är kring dessa teman som analysen och resultaten kommer presenteras i detta kapitel. Vi har valt att skriva ut ett flertal citat i sitt fullständiga utförande, detta för att ge läsarna möjlighet att bilda sin egen uppfattning kring respondenternas upplevelser. Däremot har vissa upprepade ord tagits bort för att underlätta läsningen.

7.1 Upplevelser av sexuella trakasserier på Facebook

Här nedan följer en presentation av de resultat som framkommit genom analys av fokusgruppsintervjuerna. I denna inledande del presenteras resultaten som främst rör upplevelser av sexuella trakasserier på Facebook och dessa kopplas då till Yvonne Hirdmans (2001) genusteorier. I nästa analysdel ligger fokus på hanteringen av sexuella trakasserier där Lazarus och Folkmans (1984) copingteorier samt Carvers et al. (1989) copingkategorisering används. Slutligen presenteras de preventiva strategier som vuxit fram genom respondenternas berättelser. Även dessa har kategoriserats med hjälp av Carvers et al. (1989) copingkategorisering.

7.1.1 Normbrytande kvinnor och de som upprätthåller normen

Genom intervjuerna framkom att alla deltagare såg problemet med sexuella trakasserier på sociala medier som riktat mot kvinnor. Främst var det unga kvinnor som tog plats i olika sammanhang som respondenterna menade löpte stor risk att utsättas. Att som kvinna ta plats, höras och uttrycka sina åsikter öppet menar Hirdman (2001) är ett brott mot genuskontraktet, som utgörs av normer vilka innebär att kvinnor förväntas synas och höras väldigt lite. Att ha åsikter och tala om dessa är traditionellt sätt mäns plats i samhället och inte kvinnors (ibid.). Erika, Josefine och Isabelle tar alla upp normer på olika sätt då de får frågan om vem de tror utsätts för sexuella trakasserier på Facebook:

Ah, men ne alltså är du tjej och tar plats, gör du fel. För då tar du platsen från en kille och då måste snubbarna hämnas på något vis. Är du tjej och gör vad du vill med din kropp, ja men då är du ju hora ... Eller pryd. Är du tjej och gör nånting som män gör, ja då gör du nånting ovanligt för du gör nånting som män gör och som män får, men du får inte. Och många snubbar har vi ju snackat om börjar förstå grejen och liksom försöker vrida på det. Men det

finns ändå tillräckligt många som ser varje öppet mål som en möjlighet. Och de kan inte låta den gå förbi liksom oanvänd. – Erika

Jag tänker på POW, jag skriver ju mycket, jag gillar att läsa blogg [skratt] men hon skriver ju ibland “nu vill jag bara skrika så här gör jag mina val bla bla bla”, men asså hon skrev ju här om dagen, “alla vill inte gå på universitet och få kontorsjobb, jag ville skaffa sillisar och vara i Magaluf. Låt mig göra det!”. Men eh som sagt det, där är ju inte normen eller vad man ska kalla det så, det är ju egentligen, ni förstår vad jag menar, då kanske, då är det enkelt att hacka på någon. – Josefine

Det är som att leta i en myrstack och de som är röda myror, de är dem som har åsikter och då är det lättare att ta dem med en gång för att man vet att de finns där istället för att leta liksom. – Isabelle

Även tjejer som utmanar sexuella normer upplevs av intervjudeltagarna som extra utsatta. Detta går att relatera till en av de enligt Hirdman (2001) allra äldsta idéerna om kvinnor, nämligen dikotomin madonna vs. hora. Detta begrepp innebär en uppdelning mellan två ytterligheter som kvinnor har att förhålla sig till. De kan antingen vara madonnor eller horor, men allra helst ska en kvinna vara både och, utan att för den delen vara för mycket det ena eller det andra (Hirdman, 2001). Som kvinna ska du alltså vara både lagom oskuldsfull och lagom sexig. Genom att utmana denna uppdelning menar Josefine att sexuella trakasserier kan komma som en följd:

Men du tar bikinibilder och nakenbilder, så du får förvänta dig att om du lägger ut det, att sånt kommer. Fast de ska man inte behöva göra heller, man får göra som man vill, men man behöver inte få asså ... trakasserier som konsekvenser liksom, men så blir det. – Josefine

Dock poängterades vid flera tillfällen att respondenterna ansåg att kvinnor som bryter mot normen ska få lov att göra så, men att sådana normbrott kan vara svåra i dagens samhälle:

Men är det inte de som är grejen man ska inte behöva skydda sig på något sätt. Asså vill jag springa naken genom parken så gör jag det, vill jag liksom lägga ut någon vacker bild på mig själv och skrika ut till hela världen så får jag väl

göra det. Jag ska inte bli trakasserad för det. Som att det finns ju massa grejer, jag kan isolera min Facebook och kan se till att det inte är en jäkel som hittar mig men det är inte det som är problemet. Problemet är att de är någon jäkel som skriver till mig bara för att jag på något sätt gör vad jag vill. – Kajsa

Flera av kvinnorna visade även upp tecken på att de själva genom sina uppfattningar och handlingar bidrar till att bilden av hur kvinnor och män ska bete sig upprätthålls. Detta är enligt Hirdman (2001) en av grundpelarna i hela genussystemet. Genom att både kvinnor och män återskapar bilden av vilken plats de har i samhället, hur de ska bete sig och vad som anses rätt och fel för respektive kön skapas och upprätthålls dessa stereotypa könsmonster (ibid.). Anna och Elin berättar om hur de ser på kvinnor som är aktiva på Facebook och tar mycket plats. Elin berättar även om att hon tror att kvinnor är med och bidrar till upprätthållandet av genussystemet, något som även Kajsas berättelse vittnar om:

Min uppfattning är att man om man är lite svår på Facebook, alltså lite anonym lite såhär cool och har någon profilbild man byter en gång per år och kanske delar ett evenemang, ah men då är man lite cool typ. Men om man lägger upp varje timme typ "ah nu ska jag åka och shoppa, nu har jag varit och tränat, åhh bla bla" alltså då uppfattas man enligt mig i alla fall som lite jobbig typ. Typ att "gud vad du vill ha uppmärksamhet hela tiden" liksom. – Anna

Men alltså, jag vet inte ens om man får säga det här men jag tänker göra det ändå. Jag tror också att det är mycket anledningen till att tjejer får så jäkla mycket skit är för att ibland är vi tjejer också ganska duktiga på att göda såna här grejer. Alltså det vet jag ju själv typ när man var yngre och liksom "ah men nä, ser du hur hon ser ut?". Ah och alltså att man själv fäller såna kommentarer. Jag säger inte att det är den enda förklaringen. Men att det kan vara en av förklaringarna Att vi också är väldigt taskiga mot varandra. För allting går ju i cykler så att det går säkert in i att man har blivit uppfostrad på så sätt att "ah men killar ska få ta plats och tycka". Och att man även som tjej, i och med att man är uppfostrad så, tycker att om en tjej tar mycket plats så är hon gapig eller hon är liksom ditten datten. – Elin

Det var ju nått sånt här skällsord som man liksom rörde sig med, du vet det var ju helt sjukt liksom såhär, "hora på den", jag skulle aldrig säga så idag

men jag vet ju ändå att jag gjorde de. Asså man gjorde som barn, det var ju inte liksom inte så farligt typ, tyckte man på den tiden. – Kajsa

Respondenternas svar är här något tvetydiga. De tror att kvinnor som bryter mot normen genom att synas aktivt på Facebook och uttrycka sina åsikter eller sin sexualitet löper stor risk att bli utsatta för sexuella trakasserier, och visar aktivt motstånd för detta. Samtidigt verkar de befästa just dessa normer genom sina ord och handlingar. Hirdman (2001) menar att genussystemet är något djupt rotat inom oss människor, vilket skulle kunna vara en av orsakerna till intervjudeltagarnas motsägelsefulla uttalanden. Det verkar troligt att normer som befästs under lång tid kan vara svåra att förändra även då medvetenhet om problematiken finns. Ett annat möjligt motiv är att respondenterna blivit påverkade av varandras åsikter under intervjun eller att deras upplevda medvetenhet om ämnet inte alltid är så omfattande som de själva vill ge uttryck för.

7.1.2 Dålig uppfostran och utbildningsmöjligheter

Precis som Elins citat i föregående del visar, så nämner respondenterna också vid flera tillfällen att sexuella trakasserier kan bero på uppfostran, och att deras uppfattning förändrats på grund av djupare förståelse för och/eller utbildning i ämnet. Detta tyder på att intervjudeltagarna anser att socialiseringen, som Hirdman (1988) kallar den process då unga flickor och pojkar som barn lär sig de sociala normerna av sina föräldrar, inte är orubblig utan kan påverkas i ett senare skede av livet genom utbildning. Filippa och Maria ger exempel på hur deras syn förändrats genom ökade kunskaper:

Nä jag tänker framför allt på det program vi går, där är det mycket genus, och jag har aldrig sett mig själv som feminist, eller alla tjejer är ju det, men jag har inte pratat om det så mycket innan jag kom hit. För sen när jag börja läsa om det mer och mer då börja man uppmärksamma det mer och mer för att jag faktiskt inte tycker det här är okej. Då har man, då lär man sig, på grund av min tid. Och jag tror jag kanske aldrig hade kommit fram till det även om jag inte hade pluggat, men i och med att jag går ett sånt program och utbildar mig så vet jag. – Filippa

Jag har ju märkt jätte mycket saker eftersom såhär typ ibland när jag snackar med min pappa som är typ lite utbildad. Han har inte pluggat mer än gymnasiet eller så och varit hemma mycket. Men jag har märkt mycket nu när jag har pluggat [skratt] och så pratar man med honom och “vad säger du, det där är

inte okej att säga!” och jag kan uppmärksamma saker jag aldrig har tänkt på.
För jag har blivit uppfostrad eller för det har varit min uppväxt liksom att man
blir ju som dem man är med, sin kultur. – Maria

Även Hirdman (2001) påpekar att denna process inte är obevekligt utan att kunskap om genussystemets uppbyggnad och funktion kan leda till förändrande normer på lång sikt. Ett sådant exempel hon tar upp är kvinnlig rösträtt som infördes för mindre än 100 år sedan i Sverige, och som innan dess sågs som en omöjlighet av många. Utbildningsgrad framkommer även som en av huvudorsakerna bakom vem som trakasserar:

Ja de tror jag med, asså bara om man börjar argumentera med någon på en fest märker man ju typ att dem med taskig kvinnosyn, man märker ju oftast om man ska dra det så långt, det är ju dem som är outbildade, dem som har varit på ett och samma ställe så mycket och inte vet så mycket. – Filippa

Respondenternas uttalanden här kan tolkas som att de menar att högre utbildning leder till ökad medvetenhet och att detta skulle kunna medföra att sexuella trakasserier på Facebook minskade. I uttalandet om vem som är förövaren skulle Filippas svar även kunna tolkas som att det är hennes egna fördomar om män utan högre utbildning och kultivering som lyser igenom. Enligt Hirdman (2001) är det inte bara mellan könen olika värden finns, utan även inom könet. En man med vissa egenskaper kan ses som mindre värd än en man med andra egenskaper (ibid.).

7.1.3 Män i strävan efter makt

Förutom sociala normer och uppfostran framkommer även ett manligt behov av makt som en möjlig teori bland intervjudeltagarna då de får frågan om vad sexuella trakasserier beror på. Hirdman (2001) menar att den rådande hierarkin där män är överordnande kvinnor leder till en ständig maktkamp både mellan män och män, och mellan män och kvinnor. Män med makt upprätthåller och återskapar denna genom att trycka ner mindre starka, eller mindre ”manliga” män, och kvinnor. Och kvinnor bidrar genom att på olika sätt bekräfta männens makt. (Hirdman, 1988) Genom att utmana hierarkin, och på så vis sin plats i samhället, menar Hirdman (2001) att starka protester och våld från högre nivåer är en vanlig följd. Sandra och Filippa redogör i sina svar för vad de tror att sexuella trakasserier på Facebook beror på. Josefine berättar även om att det kan ligga ett behov av att visa upp vissa egenskaper som man för att få vara en del av gruppen:

Min sexualitet är ju bara min och då är det väl en maktgrej om nån känner att den liksom kan ta kontroll över det. Det handlar kanske egentligen inte om det sexuella först, tror jag iallafall. Och då är det nog lite samma sak på Internet också sådär med att man känner kanske att ... att det är förnedrande att skriva till nån såhär att "ah jo du ska bli våldtagen lalala" sådär. – Sandra

Det är just det här att lite grann att eh, den här taskiga kvinnoosynen, att man har den och man försöker typ hävda att man har den. "Nä men kvinnor är sämre typ och det är därför jag har rätt till att göra vad jag vill typ och säga vad jag vill". Lite härskarteknik också kan jag tänka mig. – Filippa

Det kanske också är prestigen av att visa upp någonting för grabbarna kanske, och leverera hela tiden. Asså människan är ett flockdjur och man vill alltid vara inkluderad, man vill aldrig vara utstött, asså ingen vill vara utstött, alla vill vara med i gänget. Då kanske man får mindre respekt, mindre lyssnar på eller ja, inte känner sig tillräcklig, eh och ... "nu ska jag vidta ytterligare åtgärder och visa att jag får vara med" typ. – Josefine

Respondenternas svar tyder på att sexuella trakasserier kan vara en följd av den rådande hierarkin, genom att förövarna på olika vis försöker upprätthålla eller tillskaffa sig makt genom att sexuellt trakassera kvinnor. Enligt detta synsätt förefaller de sexuella i trakasserierna enbart som ett medel för att nå ett mål, och sex tycks inte vara det egentliga huvudsyftet. Målet är istället att bibehålla eller stärka sin roll i samhället, i enlighet med Hirdmans (2001) genussystem.

7.2 Hantering av risken för sexuella trakasserier på Facebook

I denna kapitel del presenteras de värderingsprocesser och copingstrategier som respondenterna tillämpar. Då är det främst Lazarus och Folkmans (1984) teorier om kognitiv värdering och coping samt Carvers et al. (1989) copingkategorier som använts. Då kognitiv värdering, alltså hur en situation upplevs, är en stor del av copingprocessen kommer en del svar även kunna relateras till hur sexuella trakasserier på Facebook upplevs. Detta innebär att även Hirdmans (2001) genusteorier går att tillämpa för att lyfta vissa aspekter. Analysen och resultatet kommer även i denna del presenteras kring teman för att öka översikten och begripligheten.

7.2.1 Fruktansvärt och så vanligt att man inte tänker på det

De flesta respondenterna visade på en relativt tydlig bild av vad de ansåg vara sexuella trakasserier i början av intervjuerna. De verkade överens om att sexuella trakasserier på Facebook var något ovälkomnat och kränkande av sexuell karaktär:

Alltså jag tänker att det är att man tar sig liksom friheter som på något sätt är sexuellt relaterade. Alltså att man blir tafsad på eller kanske om man skulle få en bild på en snopp eller liksom en mus eller som man inte vill ha. Men att någon på nått sätt går in i det sexuella territoriet och gör nånting som jag inte bitt om att få. Så att jag har inte bitt om att du ska ta på mig eller jag har inte bitt om att få se din snopp liksom. Eh så utsätter du det för mig utan att jag har bitt om det. – Kajsa

Men också att man använder nedlåtande ord som typ kanske hora eller jävla fitta typ såna grejer som man kanske också ser på sociala medier. Som folk använder mot varandra. Och det är nått som kränker någon annan både psykiskt och fysiskt. – Anna

Respondenterna verkar alltså överens om att sexuella trakasserier är ett reellt problem som orsakar obehag både på och utanför Internet. Vid flera tillfällen påpekades även att sexuella trakasserier på Facebook kunde upplevas värre än situationer offline:

Jag tror det kan vara jobbigare också, eftersom det kan vara anonymt på ett annat sätt. För att om du ser den här snubben som bara "hej sexy" då kan du bara "ah okej, tölp" typ. Men på nätet kan det ju komma från vem som helst du behöver ju inte veta vem det är. – Elin

Jag tror också därför det blir lite grövre, för att man måste verkligen säga exakt vad man menar jämfört med om man är med någon kan man visa med blickar och allt möjligt, hur man värderar någon. Men när man ska skriva blir det inget personligt möte. Trycka till ordentligt ofta. Och blir lite hårdare.
– Lea

Detta torde enligt Lazarus och Folkman (1984) innebära att sexuella trakasserier på Facebook genom den kognitiva värderingen uppfattas som en stressande situation. Dock

pekar andra uttalanden som respondenterna gjort på att trakasserierna ses som en del av vardagen på Facebook och därför inte framkallar känslor av varken ett hot eller utmaning. Detta innebär enligt Carver et al. (1989) att det är troligt att en dysfunktionell strategi kommer användas för att hantera situationen. Filippa, Sandra och Kajsa gör här några uttalanden som visar hur de ser på sexuella trakasserier på Facebook:

Det har ju normaliserats liksom, man reflekterar inte över det tror jag alltså i samma utsträckning som kanske tidigare för att det är så vanligt. Det är så mycket som är trakasserier men man tänker inte på att det är det, man bara såhär man bryr sig inte för att det är så vanligt det är min hypotes. – Filippa

Det mesta jag har sett ... på Facebook, det är väl egentligen folk som jag inte känner eller att lite sådär ... jag tror inte jag gör någonting då. Kanske någon gång har jag nog anmält nått om det vart någon riktigt grov konstigt kommentar men annars så känns det som att, det känns såpass vardagsmat på nått sätt. – Sandra

Man kanske blir sexuellt trakasserad mycket mer än man tänker på bara för att man är så accepterande liksom. – Kajsa

En del uttalanden gjordes även om hur respondenterna såg på sexuella trakasserier på och utanför Internet. Utanför Internet förefaller den kognitiva värderingen av sexuella trakasserier innebära att situationen ses som ett hanterbart hot i högre grad än på Facebook. Att tron på att situationen går att hantera på ett effektivt vis menar Lazarus och Folkman (1984) innebär en ökad chans att individen väljer en problemfokuserad strategi. Dessa är riktade mot problemet och ämnade att på ett så verkningsfullt vis som möjligt avlägsna stressorn (Lazarus & Folkman, 1984). Maria och Anja redogör här för hur de ser på hur olika situationer på och utanför nätet kan hanteras:

Det krävs så mycket, för att ifall någon slår en annan människa på röven så räcker det med att "ifall jag slår dig på röven" så räcker det med att någon annan ser det och så har vi ett case. Men på nätet så krävs det så mycket mer och jag tror att folk har tappat hoppet. Men jag kanske aldrig skulle tänka mig att jag ska polisanmäla det här, för jag vet att antagligen kommer de inte leda någonstans. – Maria

För däremot när det är liksom fysiska saker som händer på riktigt då tycker jag att man har sett andra liksom att det blir mer uppmärksammat att det blir mer okej att säga till eller att säga ifrån. Då har jag också gjort det. Men liksom på det sättet har ju det verkligen hjälpt att andra också många uppmärksamma och säger ifrån och vågar. Då vågar jag göra det också. Så det kanske kan hända nånting på nätet med det också. Men det känns som att det är lite svårare kanske. – Anja

Respondenterna tycks alltså värdera händelser som sker på och utanför Internet olika. Även om de uttrycker att sexuella trakasserier på Facebook många gånger upplevs värre än sexuella trakasserier utanför nätet verkar en effektiv hantering av situationen vanligare offline än på Facebook. Detta skulle kunna bero på normaliseringen av kränkande handlingar av kvinnor på sociala medier, ett fenomen som Hirdman (2001) menar funnits inom flera andra områden under historien. Genom att män och manliga egenskaper värderas högre än kvinnor och kvinnliga egenskaper, ses problem som drabbar kvinnor inte som lika allvarliga som sådana som drabbar män. Det innebär ofta att det tar lång tid för samhället i stort att uppfatta dessa fenomen som problematiska. (ibid.) Det är alltså troligt att sexuella trakasserier som främst drabbar kvinnor, inte bedöms lika allvarligt som något som främst drabbar män. Och att det därför tar lång tid för sexuella trakasserier att uppmärksammas som något som bör hanteras. Detta skulle kunna vara en förklaring till varför sexuella trakasserier på Facebook inte hanteras på ett lika effektivt vis som trakasserier utanför nätet. Där har utvecklingen troligtvis hunnit längre eftersom dessa trakasserier pågått under en längre tid. Dessa uttalanden skulle också kunna bero på att nätet inte ses som en lika verklig plats som exempelvis en krogmiljö, eller att respondenterna inte anser att de kommer i kontakt med sexuella trakasserier på Facebook i samma grad.

7.2.2 ”Jag kan inte göra ett skit”

Det verkar alltså som värderingen av sexuella trakasserier på Facebook är problematisk, och som Kajsa uttrycker det ”När man tänker på det blir man mer arg än när man utsätts för det”. Även tron på den egna problemlösningsförmågan beskrivs som låg vid flera tillfällen. Erika och Sandra redogör för detta då de besvarar frågan om hur de reagerar i kontakt med sexuella trakasserier på Facebook:

Skitförbannad, äcklad. Och Ehm, på nått sätt också lite ångestfylld för att det

här är nånting som inte har drabbat mig personligen men som drabbar andra och då känner man sig liksom handfallen. Jag kan inte hjälpa till här, även om det är en medsystem som blir utsatt. Jag kan inte göra ett skit. Och det suger. Och sen vet jag inte vad jag hade gjort om det hade varit jag. Men det, ne jag blir bara trött liksom. – Erika

Men jag kan också känna lite såhär när det gäller diskussionen, det känns som att, ja att de nästan aldrig ger nånting. Och jag tänker att folk skiter väl i det även om jag skriver något men så här asgrymt och faktakollat för de kommer väl ha sina åsikter ändå. Och det ger inte mig någonting och det kommer inte ge debatten någonting av den tonen som det oftast är, liksom åt nått håll. – Sandra

Att tron på den egna förmågan att lösa situationen är låg menar Lazarus och Folkman (1984) innebär att en emotionell copingstrategi väljs. Dessa strategier fungerar mer som ett sätt att mildra de psykiska påfrestningar som uppstår efter en obehaglig situation än hanterar själva situationen i sig (ibid.). Carver et al. (1989) har lyft ur de strategier som undviker problemet och kallar dem för dysfunktionella strategier. Dessa två kategorier visade sig genom intervjun vara vanligast bland de undersökta kvinnorna. Främst var det strategierna *humor* (emotionell) och *känslomässigt oengagemang* (dysfunktionell) som användes.

7.2.3 Skratta åt problemet eller inte göra någonting alls

Copingstrategin *humor* hör till de emotionella strategierna som är vanliga då den stressfulla situationen ses som hopplös och något som bara måste genomlidras (Lazarus & Folkman, 1984). Lazarus och Folkman (1984) tar upp dödsfall inom familjen och kroniska sjukdomar som exempel på situationer då emotionella strategier brukar användas. Just humor uppkom vid flera tillfällen under fokusgruppsintervjuerna och deltagarna skrattade ofta åt varandras och sina egna berättelser av situationer då de kommit i kontakt med sexuella trakasserier på Facebook. Att använda humor som copingstrategi framstår av respondenternas reaktioner och berättelser som en av de vanligaste copingstrategierna. Josefine berättade exempelvis om en händelse då hon sökt bostad via Facebook och efter detta mottagit ett flertal meddelanden och telefonsamtal av sexuell karaktär. Då Josefine får frågan om hur hon hanterade detta svarar hon ”Jag tar inte åt mig, jag skrattar bort det mesta”. Att hantera en stressfull situation genom humor syftar

till att hantera de negativa känslor som annars skulle uppkomma av situationen (Lazarus & Folkman, 1984).

Respondenternas reaktioner kan tyda på att de känner sig handfallna för situationen och att sexuella trakasserier helt enkelt är något som måste genomlidas. Det kan även vara så att de upplever att det är lättare att skratta åt situationen än att tvingas göra något åt den. Humor var dock inte den enda copingstrategin som användes. Den absolut vanligaste strategin som uppkom var *känslomässigt oengagemang*, en av de dysfunktionella strategierna (Carver et al., 1989). Carver et al. (1989) menar att detta är den typ av strategier som inte innebär någon positiv effekt på varken situationen eller individens känslor, och just känslomässigt oengagemang innebär att individen minskar sina ansträngningar eller helt avstår från att försöka hantera stressorn. Anja och Elin beskriver hur de tror de skulle agera om de blev utsatta för sexuella trakasserier medan Nadja talar om situationer som redan hänt på följande vis:

Ja det känns ju verkligen jättesvårt för att om nån skulle eller liksom skriva nåt till mig, asså jag vet inte nån sexuell invit eller nåt hat eller nånting känns det ju som att man skulle tycka det var jättejobbigt. Speciellt också nån så här trakasserier, så är det klart att man ska anmäla liksom. Men man kanske inte går till polisen med sin mobil och visar liksom "ah, men den skrev såhär" eller skriver ut liksom konversationen. Ja men det känns som att man inte tar det, eller man tar det ju hårt om det händer, men inte på det sättet att man orkar göra nånting åt det känns det som. Eller ah så tänker jag. – Anja

Ja men som en spontan känsla hade jag nog inte gjort nånting, inte anmält.
– Elin

Men det är ju mörkertalet liksom vem anmäler liksom. Jag menar får man en kommentar eller nån tafsar på en, anmäler man då? Det gör man ju inte.
– Nadja

Att intervjupersonerna inte hanterat eller inte tror att de skulle hantera sexuella trakasserier kan ha flera orsaker. Det skulle kunna bero på att intervjupersonerna inte känner att de själva skulle klara av att hantera situationen på ett effektivt vis genom någon av de problemfokuserade copingstrategierna. Även misstro på samhällets förmåga att agera om en anmälan faktiskt gjordes kan vara en av orsakerna. Också den normalisering som

respondenterna verkar känna av, och som kan leda till att sexuella trakasserier inte uppfattas som just sexuella trakasserier, är en eventuell orsak.

7.2.4 Omvärdering av händelser

Ingen av respondenterna uppgav i början av intervjun att de blivit utsatta för sexuella trakasserier på Facebook. Efter en längre tids diskussion verkade dock flera av dem omvärdera händelser de varit med om. Ett sådant exempel är diskussionen mellan Josefine och Filippa:

Ja men jag liksom la ut en annons typ som för att jag sökte boende och man räknar ju med att få skamförslag liksom. Men ja sen har jag fått ... meddelanden och såhär ”hej jag har ett rum i en lägenhet” och ja bara ”nej tack jag söker en egen lägenhet, men tack ändå” och sen skrev den här personen efter eh och skrev ”hej vill du ta en fika idag?” och jag kolla upp han på Facebook och han va såhär 45 och skallig, fet och äcklig och odräglig och jag sa ”nej tack jag söker som sagt en lägenhet och inte efter ett rum”. Och sen har jag fått lite andra såhär försökt blåsa mig, liksom ”jag kan ta hand om dig, du kan bo i mitt rum i min lägenhet” och sådär. Men de är inget jag har, jag har svarat ”nej tack” eller så har jag inte svarat alls. – Josefine

Men det är ju det, det är som att man inte reflekterar över det så mycket men de är ju trakasserier liksom, kan man säga. – Filippa

Ah men jo det är det ju! – Josefine

Men man tänker ju inte på det sättet, för att det händer så ofta att man reflekterar bort det. Det tär ju så hemskt att de har blivit så nu. – Filippa

Denna diskussion verkar tyda på att händelser som först värderats som irrelevanta senare kan omvärderas och istället tolkas som stressfulla situationer i efterhand. Lazarus och Folkman (1984) menar även att den kognitiva värderingen är en komplex process som sker i flera steg och att tidigare erfarenheter av liknande situationer är en möjlig orsak till hur en händelse värderas. Att respondenterna blivit utsatta för andra liknande situationer tidigare som inte hanterats på ett sätt där resultatet blivit positivt för dem skulle alltså kunna vara en av orsakerna till denna svåra värderingsprocess.

7.3 Preventiva metoder

Som nämnts tidigare vittnade våra respondenter om att de vanligaste sätten för dem att hantera sexuella trakasserier på Facebook var genom emotionella eller dysfunktionella strategier. Detta är strategier som alltså används i syfte att hantera negativa känslor eller att inte hantera situationen alls (Carver et al., 1989). De copingstrategier som presenterats i teorikapitlet syftar till att hantera situationer som redan uppstått. I denna del av kapitlet presenteras de fyra preventiva strategier, som respondenterna använder för att skydda sig mot att bli utsatta för sexuella trakasserier på Facebook innan de uppstått. Dessa strategier är: *anonymitet*, *inte ta ställning*, *konformitet* och slutligen *visa aktivt ställningstagande*. De första tre strategierna faller inom kategorin dysfunktionella strategier, då de inte hanterar varken situationen eller de negativa känslor som uppstår (Carver et. al, 1989). *Visa aktivt ställningstagande* är en probleminriktad strategi eftersom den riktas mot stressorn som ett sätt att aktivt hantera denna (Lazarus & Folkman, 1984). Nedan följer en genomgång av varje strategi med tillhörande uttalanden från intervjupersonerna.

7.3.1 Anonymitet

Denna strategi är mycket vanlig bland de undersökta kvinnorna och innebär att de till mer eller mindre hög grad undanhåller information om sig själva från omvärlden genom att exempelvis dölja kontaktinformation eller bilder. Det betyder även att de på förhand väljer bort möjligheten att bli kontaktad av personer de inte känner. Anna och Maria beskriver hur de använder *anonymitet* för att undvika obehagliga kontakter:

Mm, för det är just den grejen att jag har ju gjort så att när man går in och inte är vän med mig så ser man typ bara min profilbild och utbildning, man ser inte var jag bor. Man ser ingenting. För jag är väldigt så att det finns så många för man får så mycket konstiga vänförfrågningar också liksom, eller ah från miss-tänksamma. Man känner bara att det här är liksom ett konstigt konto och då vill jag inte att dom ska kunna gå in och kolla på allt jag delar och sånt för det känns, det känns lite lurigt liksom. – Anna

Jag tror jag skyddar mig ganska aktivt, ja typ godkänna alla som vill följa en. Och sen så vid Facebook så har jag gjort väldigt mycket inställningar på alltså ifall någon taggar mig i någonting så måste jag godkänna det. Sen kanske jag tar bort vänner ibland för va fan, jag kanske inte vill ha random folk liksom.

Och sen har jag också gjort inställningen om någon skicka en vänförfrågan till mig så måste vi ha en gemensam vän eller sådär. – Maria

Både Anna och Marias uttalanden tyder på en oro för att informationen om dem kan användas på ett negativt vis och att de inte litar på personer de inte känner på Facebook. Denna strategi leder på så vis till att Facebook endast fungerar i kommunikationen med redan etablerade kontakter.

7.3.2 Inte ta ställning

Att *inte ta ställning* innebär att potentiella sexuella trakasserier undviks genom att individen inte startar eller lägger sig i diskussioner på Facebook där dessa kan uppstå. Det kan vara både i diskussioner då respondenterna ser någon annan bli utsatt eller diskussioner som rör ämnen de anser är känsliga. Med känsliga ämnen menas att intervjupersonerna tror att risken för att utsättas ökar om en åsikt yttras om dessa ämnen. Anna och Kajsa visar genom sina uttalanden på exempel då de använder strategin *inte ta ställning* genom att inte dela inlägg eller tagga klipp som kan uppfattas som känsliga och på så vis starta en diskussion:

Ne alltså utan det är mer. Jag är också, eller jag vill vara försiktig för att jag vill inte dela med mig av för mycket saker heller för jag vill inte att det ska startas diskussion liksom. Utan mer sånt som lite oskyldiga delningar typ. – Anna

Jag vill inte heller tagga om typ SVT har nått klipp på nån debatt eller nåt. Sånt kommer ju ändå upp om man följer kanalerna i TV eller liksom ni vet så här. Då, vill inte jag dela. Eller jag vill inte på nått sätt att någon lägger sig i vad jag tycker heller. – Kajsa

Marias uttalande visar på den variant av strategin som innebär att individen inte uttrycker sin åsikt om en situation då någon annan blir utsatt för sexuella trakasserier, även här i syfte att undvika utsatthet:

Jag kommer inte lägga mig i dum och dummare diskussionen för det kommer inte ta mig någonstans. Eller ifall jag ser att någon börjar kalla en för hora eller hoppa på någon, då är det deras jävla problem. Ifall jag kommer in och vad

fan skriver du, så kommer dem hoppa på mig ju och då är det ju bara fler som är horor. – Maria

Strategin *inte ta ställning* medför enligt respondenterna mindre risk att hamna i diskussioner där sexuella trakasserier kan uppstå, men det innebär även att de inte utnyttjar Facebook som en diskussionsplattform och inte heller försöker ingripa då de ser att någon annan blir utsatt.

7.3.3 Konformitet

Den preventiva strategin *konformitet* innebär att individen väljer att bara kommunicera och umgås med människor som delar samma åsikter och värderingar. På så vis kan potentiella gärningsmän sällas bort. Lea var den av våra respondenter som tydligast uttryckte tro på denna strategi:

Man får välja vilka man vill ha kvar, bara ha kvar dom som har samma värderingar som en själv. – Lea

Genom att enbart kommunicera med likasinnade minskar troligtvis risken att utsättas, men även möjligheten att ta del av andras åsikter och att lära känna nya människor via Facebook begränsas. Det kan också vara svårt att redan på förväg veta vem eller vilka som delar ens åsikter.

7.3.4 Visa aktivt ställningstagande

Att använda strategin *visa aktivt ställningstagande* betyder att respondenterna hanterar situationer genom att stå upp för sig själva och andra i lägen där kvinnor riskerar att bli utsatta för sexuella trakasserier på Facebook. Kajsa menar att ”För om man säger ifrån, asså de är väl liksom som att man skulle få upp ett rykte ’passa er för henne hon är ju tvär, hon är skitsur’ eller såhär” och att detta skulle innebära att potentiella förövare skrämdes iväg. Även Isabelle lyfte fram *aktivt ställningstagande* som en metod för att uppmärksamma problemet och på så vis motverka normaliseringen av sexuella trakasserier på Facebook:

Eller så kan man vara aktiv. Man kan skriva artiklar, man kan lägga ut det och göra folk uppmärksamma och få folk att fatta vad det är som händer. Det kan man också göra om man vill förhindra det, men då kan man få ännu mer skit på sig. – Isabelle

Precis som det går att utläsa ur Isabelles uttalande finns det en risk med strategin *aktivt ställningstagande*, nämligen att trakasserier inte upphör utan byter fokus från någon eller några andra till den egna personen. Så även om denna strategi är problemfokuserad verkar det inte säkert att den är effektiv i alla situationer.

7.4 Sammanfattning av resultat

Studiens syfte har varit att undersöka en grupp unga kvinnliga studenters upplevelser av sexuella trakasserier på det sociala mediet Facebook och hur dessa hanteras. Detta för att bidra till bilden av sexuella trakasserier på sociala medier, och vad risken att utsättas kan få för konsekvenser på användarnas handlande. De resultat som framkommit genom studien kommer här sammanfattas kort i punktform. Detta för att ge läsaren en tydlig översikt. En djupare genomgång presenteras senare i diskussionskapitlet.

Hur upplever unga kvinnliga studenter sexuella trakasserier på Facebook?

- Som ett naturligt del av användandet
- Som en maktmetod som används av män mot kvinnor
- Som något som drabbar främst kvinnor som bryter mot de sociala normerna
- Som en hopplös situation som är svår att hantera
- Som något svårdefinierat

Hur hanterar unga kvinnliga studenter risken att utsättas för sexuella trakasserier på Facebook?

- Genom främst emotionella eller dysfunktionella strategier
- Svårigheter i den kognitiva värderingen verkar vara en av anledningarna till att dessa strategier används
- Även normaliseringen är en möjlig orsak

Vilka preventiva strategier växer fram i syfte att skydda sig mot sexuella trakasserier på Facebook?

- *Anonymitet* (dysfunktionell) – radera personlig information om sig själv
- *Inte ta ställning* (dysfunktionell) – inte visa upp sina åsikter eller gå in i diskussioner

- *Konformitet* (dysfunktionell) – enbart kommunicera med likasinnade
- *Visa aktivt ställningstagande* (problemfokuserad) – öppet visa åsikter och gå till attack mot händelser som drabbar andra

8 Diskussion

I uppsatsen har Hirdmans (2001) genusteori och begrepp om genussystem och genuskontrakt legat till grund för att undersöka hur unga kvinnliga studenter upplever sexuella trakasserier på Facebook. Dessa kommer genom diskussionen kopplas samman med Lazarus och Folkmans (1984) copingteorier och Carvers et al. (1989) copingkategorier samt de preventiva copingstrategier som framkommit genom studien. Detta för att tydliggöra hur kvinnorna hanterar möjligheten att utsättas för sexuella trakasserier och hur de skyddar sig från att bli utsatta från första början. Hur en situation *upplevs* menar vi går att relatera till hur situationen *värderas* och då även i förlängningen hur den *hantearas*. Som tidigare nämnts är sexuella trakasserier på sociala medier ett vanligt förekommande problem som drabbar främst unga kvinnor, men det saknas forskning kring hur dessa unga kvinnor själva upplever situationen och hanterar problemet. I och med denna studie har vi nu gett ett bidrag till detta begränsade forskningsfält. Som tidigare påpekats målet med studien inte varit att bidra med någon objektiv och generell sanning. Vår undersökning visar snarare på *en del av sanningen*, alltså hur det *kan* vara.

För att förstå hur kvinnorna upplever och hanterar sexuella trakasserier på sociala medier ansåg vi att det var viktigt att få en bild av hur de definierade begreppet. Dessa definitioner varierade en del, men liknande i stort Megarrys (2014) definition, alltså att sexuella trakasserier på sociala medier är ”en oönskad verbal och/eller icke-verbal handling av en manlig främling mot en kvinna, enbart baserat på hennes kön, på en offentlig plats” (s. 52). Trots att kvinnorna verkade ha en relativt tydlig teoretiskt bild av sexuella trakasserier i början av intervjuerna visade de vid flera tillfällen under intervjuens gång en osäkerhet på vad som räknades som en sexuell trakasseri, och händelser de varit med om omvärderades under intervjuens gång. Detta tolkar vi som att den kognitiva värderingen av sexuella trakasserier på Facebook är både svår och tidskrävande. Det verkar även som att samtal kring händelser kvinnorna varit med om väcker starkare reaktion än när händelserna utspelat sig. Kvinnorna uttryckte en slags efterklokhet som skulle kunna bero på normaliseringen av brott och kränkande handlingar mot kvinnor på sociala medier (Svensson och Dahlstrand, 2014). Att sexuella trakasserier helt enkelt är så vanligt att kvinnorna slutat reflektera över det. Josefine vittnar exempelvis om att hon förväntar sig få ”skamförslag” då hon annonserar om bostad på Facebook.

Att tala om sexuella trakasserier som ”vardagsmat” och något man ”får räkna med” tror vi alltså är en ytterligare bidragande faktor till den snåriga värderingsprocessen som i sin tur leder till att ineffektiva copingstrategier används. Att inte göra något åt situationen alls, det vill säga *känslomässigt oengagemang*, var det vanligaste sättet att hantera sexuella trakasserier på Facebook hos de undersökta kvinnorna. Det är en dysfunktionell strategi, som inte hanterar varken kvinnornas negativa känslor eller situationen i sig. Den näst vanligaste hanteringsmetoden var genom *humor*, som är en emotionell strategi och alltså syftar till att hantera de negativa känslor som uppstår av situationen. (Carver et al., 1989) Att dessa två strategier var de som användes flitigast av kvinnorna ger oss bilden av att de såg på sexuella trakasserier på Facebook som något de inte kan motverka utan enbart tvingas genomlida. Kvinnornas uppgivenhet och misstro till att anmäla en situation, säga till förövaren eller ingripa då någon annan blir utsatt torde härstamma från bilden de har av hur effektiva dessa strategier skulle vara. Även här tror vi att normaliseringen kan vara en bidragande faktor. Problemet ses helt enkelt som övermäktigt.

Kvinnornas bild av vem som utsätts för sexuella trakasserier på Facebook är lik den som presenterats genom tidigare studier på andra sociala medier. Precis som i Megarrys (2014) studie om sexuella trakasserier på Twitter visar vår analys att de undersökta kvinnorna menar att det är kvinnor som bryter mot sociala normer som utsätts för sexuella trakasserier i högst grad även på Facebook. Att ge uttryck för sina åsikter och visa upp sin sexualitet var två normbrott respondenterna menade ledde till hög risk. Även Hirdman (2001) påpekar att brott mot normer ofta leder till våld och hot mot kvinnor. Att som kvinna inte kunna agera fritt och bryta normer var något som respondenterna uttryckte kritik mot. Samtidigt framkom det i intervjuerna att kvinnorna själva genom sina handlingar och tankar var med och befäste de normer som existerar. Detta menar Hirdman (2001) är en av de främsta orsakerna till varför genussystemet är så svårt att förändra. De sociala normer som råder i samhället har skapats och befästs genom århundraden och även om de inte är omöjliga att förändra är en sådan process både svår och långsam (ibid.). Det verkar alltså som att våra undersökta kvinnor är i startfasen av processen, och även om tankar om hur samhället borde se ut finns så har deras egna beteende inte förändrats än.

För att undvika normbrott växte två preventiva strategier fram: *anonymitet* och *inte ta ställning*. Dessa preventiva strategier innebär att dölja sin identitet och sina åsikter på Facebook och vi har kategoriserat dem som dysfunktionella copingstrategier, eftersom de varken hanterar kvinnornas känslor eller situationen i sig. Att skydda sig mot sexuella trakasserier genom att dölja sin identitet och sina åsikter verkar vara effektiva metoder för att inte själv bli utsatt, men det betyder troligtvis inte att sexuella trakasserier på sociala medier upphör. Dessa strategier innebär också minskade möjligheter att använda Facebook som ett informations- och kommunikationsmedium, samtidigt som det medför att en grupp som har svårt att få sin röst hörd i andra medier (Jarlbro, 2013) tystas ner även här. Detta menar vi innebär att den ökade demokratisering som det talats om i samband med sociala medier (Ess, 2014), riskerar att motverkas tack vare dessa trakasserier.

Även bilden av vem som är förövaren liknar de resultat som tidigare forskning visat på. Kvinnorna såg på män som förövare, och menade att det var främst män som försökte tillförskaffa sig makt på olika vis som sexuellt trakasserade andra. Det verkade vara både som ett sätt att visa sin överlägsenhet gentemot kvinnor och som en metod för att visa andra män sin position i samhället. En del kvinnor trodde även att det sexuella i trakasserier inte var det centrala, utan enbart fungerade som en maktmetod. Detta gör att vi menar att det går att se på sexuella trakasserier som en härskarteknik (Nyberg och Wiberg, 2014) som används främst av män mot kvinnor, och som bidrar till att den rådande hierarkin stärks (Hirdman, 2001). En strategi som de undersökta kvinnorna använde sig av för att inte komma i kontakt med dessa män var *konformitet*, alltså att enbart kommunicera med människor som delar samma åsikter och värderingar som de själva. Det behöver inte nödvändigtvis innebära att kvinnor enbart kan kommunicera med andra kvinnor, men som vi tidigare redovisat innebär den rådande hierarkin att det inte går att se på män och kvinnor som jämlika idag (Hirdman, 2001). Maktbalansen verkar vara en trolig orsak till att sexuella trakasserier uppstår och det torde innebära att kommunikation kvinnor och män emellan leder till ökade risker. *Konformitet* är därför en preventiv copingstrategi som kan innebära minskad risk att utsättas då maktförhållandena jämnas ut, men vi anser inte att strategin löser problemet med sexuella trakasserier på Facebook helt. Snarare begränsas kvinnornas möjligheter att nyttja Facebook till fullo och strategin bidrar till ytterligare isärhållandet av könen, genom att kvinnor och män inte kan agera på samma arenor i samhället (Hirdman, 2001).

Flera av kvinnorna visade genom intervjuerna upp en medvetenhet kring att sexuella trakasserier på Facebook förekommer i stor utsträckning och att detta är ett problem. Vi menar att detta är ett steg i rätt riktning för att motverka trakasserierna. Det ledde även fram till den av våra preventiva strategier som vi kategoriserat som problemfokuserad, nämligen *visa aktivt ställningstagande*. Att använda denna strategi innebär att aktivt gå till angrepp på situationer som drabbar både en själv och andra, och på så vis skrämman bort framtida gärningsmän. Detta samtidigt som strategin fungerar som ett sätt att bryta mot rådande normer. Genom att visa upp ett tydligt motstånd och stark handlingsförmåga menade några av kvinnorna att de kunde skydda sig mot utsatthet. Det verkar dock finnas en risk med denna strategi, nämligen att trakasserierna inte upphör utan enbart byter fokus. För precis som tidigare nämnts verkar normbrott vara en bidragande orsak till att sexuella trakasserier uppstår, och att *visa aktivt ställningstagande* ser vi som ett sådant. Strategin är alltså inte helt riskfri och kan leda till ökad utsatthet för individen. Däremot menar vi i likhet med Hirdman (2001) att normbrott är nödvändigt för att förändra genussystemet. *Visa aktivt ställningstagande* kan alltså vara en viktig strategi för att uppmärksamma och motverka problemet med sexuella trakasserier på sociala medier.

En annan viktig del som framkommit genom kvinnornas berättelser är ökad medvetenhet genom utbildning. Utbildning är även det sätt som Barak (2005) menar kan ha stark positiv effekt i försöken att motverka sexuella trakasserier på sociala medier. Han föreslår en kombination av medvetandehöjande och värdeskapande utbildning riktad mot grupper i samhället som riskerar att bli utsatta eller utsätta andra. Även våra undersökta kvinnor vittnar om att denna metod troligtvis är effektiv. För även om de visar upp kunskap om både sexuella trakasserier, genus och feminism, vittnar deras uttalanden även på situationer då de blivit sexuellt trakasserade utan att de reagerat och att de själva är med och befäster existerande normer. Vi ser därför ytterligare utbildning om sexuella trakasserier och en klarare definition av vad sexuella trakasserier faktiskt är som en nödvändighet. Samtidigt som det är viktigt för både kvinnor och män att förstå sin roll i genussystemet och hur tankar, ord och handlingar på olika vis skapar och upprätthåller samhällets normer.

8.1 Kommunikation i Facebookkulturen

Idag sker en stor del av vår kommunikation med omvärlden via digitaliserade plattformar. Manuell Castells (2001) talar om världen som en sammansmältning av teknik och samhälle, ett nätverkssamhälle. I detta samhälle kan ett brett spektrum av virtuella gemenskaper växa fram genom kommunikation via den nya teknologin. Inom dessa nätverk skapas kommunikationssystem som i sin tur påverkar kulturen. Dessa kommunikationssystem utgörs av både skrivna och oskrivna regler för kommunikation exempelvis hur vi kommunicerar, med vem och med vilka metoder. Följs inte dessa regler riskerar individen att möta motstånd eller att uteslutas ur gemenskapen, ibland en viss tid och ibland för alltid. (ibid.) Internet utgör det kanske mest världsomspännande nätverket där kommunikationssystemet skapat en egen kultur – Internetkulturen och precis som andra former av kultur ses Internetkulturen som en uppsättning värderingar och föreställningar som präglar beteendet. (Castells, 2002)

Internetkulturen i sig kan kännas stor och svåröversiktlig, och aningen enklare blir den att beskriva om vi går ner på mindre nätverk inom Internet. Facebook är ett sådant exempel, som även inom sig utgörs av mindre nätverk som exempelvis grupper av människor som tycker om en viss artist, en viss matlagingsstil eller ett visst politiskt parti. Vi har valt att kalla denna kultur för Facebookkulturen. Inom Facebookkulturen finns ett antal regler för hur användarna får kommunicera med varandra, skapade av Facebook själva. Det är exempelvis inte tillåtet att lägga upp material som kränker någon annans rättigheter eller bryter mot lagen, eller att tagga en person i material utan dennes tillåtelse (Facebook, 2016). Förutom detta menar Castells (2001) som vi nämnt tidigare att varje kulturs kommunikationssystem utgörs av regler skapade av användarna, en slags oskrivna regler. Dessa menar vi kan liknas vid samhällets normer. Att som tjej bryta mot normerna genom att exempelvis synas och höras på Facebook skulle alltså kunna ses som ett brott även mot Facebookkulturens kommunikationssystem. Detta menar vi tyder på att kommunikationssystemet ser olika ut för män och kvinnor, på samma sätt som det finns olika normer i samhället för respektive kön.

Även sexuella trakasserier borde enligt oss ses som ett brott mot Facebookkulturens kommunikationssystem, då det både enligt Diskrimineringslagen (2014:958) är olagligt och enligt kvinnorna ofta ses som kränkande handlingar i andra kontexter, exempelvis på krogen. Trots detta talade flera av kvinnorna om sexuella trakasserier på Facebook

som vardagligt och något som de räknade med att utsättas för. Det verkar alltså uppfattas snarare som en del av kommunikationssystemet än som ett brott mot det. Varför kvinnorna uppfattade situationen på detta vis är svårt att säkert säga. En möjlig orsak är att sexuella trakasserier verkar ha normaliserats på Facebook, och kanske därför är svårare att kategorisera som ett solklart brott mot kommunikationssystemet. En annan tänkbar anledning är att kontexten i vilken trakasserier uppstår inte uppfattas som verklig då kommunikationen saknar en del av de element vi är vana vid i interaktion utanför nätet, exempelvis kroppsspråk och ögonkontakt (Castells, 2001).

Oavsett anledning ser vi den acceptans som kvinnorna uppvisade mot sexuella trakasserier på Facebook som problematisk, eftersom kulturer som växer fram på Internet inte är isolerade till enbart detta medium (Castells, 2002). Castells (2002) liknar Internet vid en låtsasvärld där erfarenheter kommuniceras, men menar samtidigt att denna låtsasvärld utgör vår verklighet då företeelser som sker online blir en del av våra erfarenheter och på så vis även en del av vår verklighet. Internetkulturen, och på så vis även Facebookkulturen, påverkar alltså även våra liv utanför nätet. (ibid.) Vi menar därför att det är av största vikt att belysa problematiken med sexuella trakasserier på Facebook då detta skulle kunna få konsekvenser även för hur vi kommunicerar i andra delar av samhället. Det är exempelvis inte omöjligt att tänka sig att acceptansen för kränkande beteenden inom en viss kontext kan leda till att liknande beteenden blir mer accepterade i andra kontexter, även om detta inte är något som framkommit genom vår undersökning. Det kan till och med vara så att Facebook, och kanske även Internet, är för nya fenomen för att med säkerhet kunna dra kopplingar mellan kulturer som skapats där och beteenden och attityder i samhället i stort. Det är dock en intressant aspekt som vi menar är värd att studera vidare. Att helt enkelt vända på tanken om att våra sociala normer i samhället påverkar kommunikationen på sociala medier och istället tänka sig att de kommunikationssystem och kulturer som skapas online kan påverka beteenden och attityder i samhället i stort.

8.2 Slutord

Avslutningsvis anser vi att den bild som vuxit fram genom respondenternas berättelser pekar på att sexuella trakasserier ses som en naturlig del av användandet av sociala medier för dessa unga kvinnor. Detta menar vi är ett stort problem. Vi anser inte att man som kvinna ska behöva använda några preventiva metoder alls för att slippa utsättas för

sexuella trakasserier, och vi menar även att dessa kränkande handlingar inte borde vara en naturlig del av exempelvis politiska diskussioner eller bostadsannonser på Facebook. Också vår egen bild av situationen har förändrats under studiens gång. Vi har själva blivit mer uppmärksamma och situationer vi tidigare inte uppfattat som allvarliga har idag hamnat i ett annat ljus. Detta märkte vi även av på våra respondenter som både under och efter intervjutillfällena påpekade hur deras bild förändrats genom samtalen. Detta menar vi motiverar att normaliseringen av brott och kränkande handlingar mot kvinnor på Facebook är något som behöver lyftas fram till diskussion. Vi ser det även som angeläget att alla användare inser vilka konsekvenser det kan få för både män och kvinnor i samhället om sexuella trakasserier på sociala medier fortlöper utan att ifrågasättas.

8.2.1 Förslag på vidare forskning

Under studiens gång har det uppkommit flera aspekter som kan vara intressanta att undersöka vidare på olika vis. Uppfattningar av normer och användandet av copingstrategier är två sådana som vi menar kan vara extra intressanta att studera vidare genom att jämföra två urvalsgrupper med varandra. De olika grupperna skulle kunna utgöras av personer med till exempel olika kön, etnicitet, sexuell läggning eller utbildningsnivå. Extra intressant blir då att fokusera på skillnader och likheter grupperna emellan. Individuella intervjuer kan också vara en möjlig form av fortsatt studie, då en del historier som kvinnorna kanske inte ville dela med sig av i gruppintervjuerna kan framkomma. Även en longitudinell studie, där upprepade intervjuer genomförs under en längre tid, menar vi skulle vara en intressant fortsättning på denna studie. Kan samtalen leda till ökad medvetenhet hos intervjupersonerna? Och kan detta i så fall leda till förändrat beteende?

Referenser

Litteratur

- Beauvoir, S.D. (1995). *Det andra könet*. Enskede: TPB.
- Bergström, G. & Boréus, K. (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (2., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Bjered, Ulf (1998). *Kön och politiskt våld: attityder under svensk efterkrigstid*. Hedemora: Gidlund
- Bryman, A. & Bell, E. (2005). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber ekonomi.
- Carver, C. S., Scheier, M. F., & Weintraub, J. K. (1989). Assessing coping strategies: a theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 267-283.
- Castells, Manuell (2001). *Informationsåldern. Ekonomi, samhälle och kultur: Nätverks-samhällets framväxt*. Upplaga 2. Göteborg: Daidalos
- Castells, Manuell (2002). *Internetgalaxen: Reflektioner om internet, ekonomi och samhälle*. Göteborg: Daidalos
- Diskrimineringslagen* (SFS 2014:958). Stockholm: Kulturdepartementet.
- Ekström, M. & Larsson, L. (red.) (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Elvin-Nowak, Y. & Thomsson, H. (2003). *Att göra kön: om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*. Stockholm: Bonnier.
- Ess, C. (2014). *Digital Media Ethics*. Cambridge: Polity Press.
- Fuchs, C. (2014). *Social media: a critical introduction*. London: SAGE Publications.
- Grönmo, S. (2006). *Metoder i samhällsvetenskap*. Malmö: Liber AB.
- Gutek, B.A. (1985). *Sex and the workplace: [the impact of sexual behavior and harassment on women, men, and organizations]*. (1. ed.) San Francisco, Calif.: Jossey-Bass.
- Halkier, B (2010). *Fokusgrupper*. Malmö: Liber AB.
- Hirdman, Y. (2001). *Genus: om det stabila föränderliga former*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Karlsson, J. (2003). Sexuella eller sexistiska trakasserier?: genusnormernas betydelse vid trakasserier mellan män. *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet: genusperspektiv inom svensk kriminologi*. (S. 47-70).

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl). Lund: Studentlitteratur.
- Lantz, A. (2013). *Intervjumetodik*. (3., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lenz Taguchi, H. (2004). *In på bara benet: en introduktion till feministisk poststrukturalism*. Stockholm: HLS Förlag.
- Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (2004) *Undersökningsmetoder i samhällsvetenskap och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.
- MacKinnon, C. A. (1979). *Sexual harassment of working women: a case of sex discrimination*. New Haven: Yale University.
- McCrae, E. (1982). *Karriär och drömmar*. Malmö: Wennerberg.
- Patel, R. & Davidsson, B. (1994) *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Sohlberg, P. & Sohlberg, B. (2006). *Kunskapens former: vetenskapsteori och forskningsmetod*. Malmö: Liber.
- Wadbring, Ingela & Mølster, Ragnhild (red.) (2015). *Hets och hat online: hur journalistiken och yttrandefriheten utmanas i Norden*. Göteborg: Nordicom.
- Weinberg, R.S. & Gould, D. (2011). *Foundations of sport and exercise psychology*. (5th ed.) Leeds: Human Kinetics.
- Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska referenser

- Barak, A. (2005). Sexual Harassment on the Internet. *Social Science Computer Review*. 23(1) doi: 10.1177/0894439304271540
- Benson, V. & Morgan, S. (2014). *Implications of Social Media Use in Personal and Professional Settings [Elektronisk resurs]*. Reed Business Information.
- Bolin, E. (2004). *Yvonne Hirdman*. Hämtad från:
http://www.ur.se/mb/pdf/Texter/Yvonne_Hirdman_2.pdf
- Egidius, H. (2008). Coping. *Psykologilexikon*. Hämtad från:
<http://www.psykologiguident.se/www/pages/?Lookup=coping>
- Findahl, O. & Davidsson, P. (2015). *Svenskarna och Internet*. Hämtad från
https://www.iis.se/docs/Svenskarna_och_internet_2015.pdf

Fitzferald, L. F., Gelfand, M. J. & Drasgow, F. (1995). The Structure of Sexual Harassment: A Confirmatory Analysis Across Cultures and Settings. *Journal of Vocational Behavior*. 47. 164-177. <http://www.gelfand.umd.edu/Gelfandetal1995.pdf>

Fox, J. & Tang, W. Y. (2016). Women's experiences with general and sexual harassment in online video games: Rumination, organizational responsiveness, withdrawal, and coping strategies. *New Media & Society*. doi:10.1177/1461444816635778

Green, C., Göransson, C., Zellinger, F. & Tilling, M. (Red). (2011). *Fula gubbar, nätflirtar och camsex - om vad tjejer möter på nätet och hur vi möter dem. För tjejjourer och andra stödverksamheter som möter unga tjejer*. Hämtad från: http://www.roks.se/sites/default/files/pdf/bocker_och_skrifter/fula_gubbar_natflirtar_och_camsex_tjejjouren_se.pdf

Griffiths, M. (2000). Does Internet and Computer "Addiction" Exist? Some Case Study Evidence. *Cyberpsychology & Behavior*. 3(2) 211-218. Hämtad 2016-04-13 från: <http://faculty.mwsu.edu/psychology/dave.carlston/Writing%20in%20Psychology/Internet/4/i12.pdf>

Jarlbro, G. (2013). Medieanvändning ur ett genusperspektiv. I. Carlsson (Red.), *Mediebarometern 35 år*. Hämtad från 2016-04-09 från: http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/mediefaktdokument/Mediebarometern/Mbar_Tema_rap/mediebarometern_2013_forskare_reflekterar_35_ar.pdf

Johansson, M. (2013, 5 februari). Hotades att stenas och våldtas. *SVT*. Hämtad från: <http://www.svt.se/ug/hotades-att-stenas-och-valdtas>

Megarry, J. (2014). Online Incivility or Sexual Harassment? Conceptualising Women's Experiences In The Digital Age. *Women's Studies International Forum*. 47. 45-55. doi: 10.1016/j.wsif.2014.07.012

Mejias, U. A. (2006, 20 juli). Social Media and the Networked Public Sphere [Blogginlägg]. Hämtad från: <http://blog.ulisesmejias.com/2006/07/20/social-media-and-the-networked-public-sphere/>

Mjömark, P-O. (2016). Facebook fyller tolv - vi bjuder på statistik. *Internetstatistik.se*. Hämtad 2016-04-04 från: <http://www.internetstatistik.se/artiklar/facebook-fyller-tolv-vi-bjuder-pa-statistik/>

Nationalencyklopedin. (2016). *Sociala medier*. Hämtad 2016-04-13 från: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/sociala-medier>

Nordicom-Sverige. (2015). *Mediebarometern 2015*. Hämtad från: http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/mediefaktdokument/Mediebarometern/Mbar_Tema_rap/mediebarometern_2015_-_forsta_resultaten_meg.pdf

Nyberg, A. & Wiberg, M. (2014). *Sociala medier - ett nät av härskartekniker*. Hämtad från: http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:807676/FULLTEXT01.pdf;jsessionid=DjI1YWPC6ZMRHfLDImvUzlmMVae1r7hh_bjJM7nj.diva2-search2-vm

Parkkila, S. (2016, 27 april). Facebook ökar med 60 miljoner användare. *Expressen*. Hämtad från: <http://www.expressen.se/dinapengar/facebook-okar-med-60-miljoner-anvandare/>

Pew Research Center. (2014). *Online Harassment*. Hämtad från: <http://www.pewinternet.org/2014/10/22/online-harassment/>

Stewart, D. & Schamdasani, P. (2015). *Focus Group*. Kalifornien: SAGE Publications Inc.

Svensson, M. & Dahlstrand, K. (2014). *Nätkränkningar – Svenska ungdomars normer och beteenden*. Hämtad från: <http://www.mucf.se/publikationer/natkrankningar>

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bilagor

Bilaga 1 Inbjudan Facebook

Linnéuniversitetet Kalmar, 2016-04-18

Undersökning om sexuella trakasserier på sociala medier

Hej!

Vi heter Charlotte Bratt och Cecilia Eriksson och studerar vårt sista år vid Linnéuniversitetet och skriver just nu vår C-uppsats i medie och kommunikationsvetenskap. Vi är intresserade av att undersöka sexuella trakasserier på sociala medier med fokus på hur de uppfattas och hanteras. Vi söker nu efter kvinnliga intervjudeltagare mellan 20-25 år som studerar vid Linnéuniversitetet.

Vi kommer genomföra fokusgruppsintervjuer i Kalmar med 4-6 tjejer i varje grupp och syftet är att få en djupare kunskap kring problematiken genom diskussion. Intervjun kommer att ta cirka 45-90 minuter. Du har rätt att välja att inte svara på en fråga och kan när som helst avbryta intervjun. Intervju kommer att spelas in och transkriberas. I vår transkribering och i citat kommer vi använda fiktiva namn för att du som deltagare ska kunna vara anonym. Vi kommer även att radera alla digitala inspelningar när vår uppsats är klar.

För att kunna delta i studien krävs det inte att du har blivit utsatt för sexuella trakasserier på sociala medier, vi är istället intresserade av att få en varierande bild av situationen.

Genom att delta i undersökningen godkänner du som deltagare att inte sprida vidare det som diskuteras under intervjun.

Om du är intresserad av att delta i studien går det bra att kontakta oss via mail eller sociala medier:

cb222nj@student.lnu.se

ce222iy@student.lnu.se

Vi är väldigt tacksamma om du vill ställa upp och kommer även bjuda på fika.

Tack på förhand!

Vänliga hälsningar,

Charlotte Bratt & Cecilia Eriksson

Bilaga 2 Intervjuguide

Inledande frågor

Vilka är ni?

Berätta lite mer om er själva

Intressen

På vilket sätt använder ni Facebook?

Hur mycket tid tror ni att ni spenderar på Facebook dagligen?

Hur ser ett vanligt besök på Facebook ut?

Berätta lite om era vanor på Facebook.

Vilka umgås och pratar ni med på Facebook?

Vänner, familj, grupper?

Har ni någonsin konversationer med personer ni inte känner?

Vad delar ni med er av på Facebook?

Känner ni att ni vågar dela med er av mer saker på nätet än i verkliga livet?

Finns det något ni inte delar med er av?

Sexuella trakasserier

Vad är sexuella trakasserier för dig?

Fysisk eller psykiskt?

Ansikte mot ansikte eller även på distans/online?

Har du någonsin kommit i kontakt med sexuella trakasserier på Facebook?

På vilket sätt?

Hur ser trakasserier ut?

Hur låter dem?

Vad är det för typ av ord som används?

Finns det saker som är värre att höra än andra?

Om nej, har du sett det drabba andra?

Hur har det utvecklats?

Hur reagerade du?

Hur fick det dig att må?

Om ja, när kom du i kontakt med det första gången?

Hur har det utvecklats?

Hur reagerade du?

Hur fick det dig att må?

Varför tror ni sexuella trakasserier uppstår?

Tror ni det är samma anledningar på sociala medier/Facebook som offline?

Vem tror ni utsätts för sexuella trakasserier på Facebook?

Varför?

Vem är förövaren?

Varför?

Är det någon skillnad mellan sexuella trakasserier på nätet och i verkliga livet?

Tror ni det upplevs annorlunda för den som blir utsatt/den som utsätter?

Coping

Hur mycket skall man acceptera på nätet tycker ni?

Vems ansvar är det att göra något åt situationen?

Går det att göra någonting själv?

Har ni provat? (Varför/varför inte?)

På vilka sätt?

Skulle ni agera om någon ni känner blir utsatt för sexuella trakasserier?

Vems ansvar är det?

Vilka metoder tror ni är effektivast för att bli av med de sexuella trakasserierna?

Finns det några sätt att skydda sig mot att bli utsatt?

Hur då?

Fungerar det för alla tror ni?

Går det att provocera fram sexuella trakasserier? På vilket sätt?

Bilaga 3 Samtyckesformulär

Linnéuniversitetet Kalmar, 2016-05-02

Samtyckesformulär

Våra namn är Charlotte Bratt och Cecilia Eriksson och studerar vårt sista år vid Linnéuniversitetet och skriver nu vårt examensarbete i medie och kommunikationsvetenskap.

Examensarbetet är en studie där vi forskar om sexuella trakasserier på sociala medier. Vi är intresserade av att undersöka sexuella trakasserier på sociala medier med fokus på hur de uppfattas och hanteras. Deltagandet i den här studien är frivilligt och du kan när du vill avbryta intervjun. Du behöver inte besvara frågor om du inte vill.

Vi kommer att göra en ljudinspelning, men om du vill delta utan ljudupptagning kommer vi föra anteckningar istället. Ljudinspelningarna kommer inte användas av någon annan än oss och kommer raderas då arbetet är godkänt. Om du känner att du inte vill att vi använder detta material när intervjun redan är gjord, är du fri att dra tillbaka ditt samtycke och vi kommer då radera både anteckningar och ljudinspelningar.

Samtliga intervjupersoner är anonyma i de publicerade materialet och kommer endast bli omnämnda genom fiktiva namn. Genom att delta i undersökningen godkänner du som deltagare att inte sprida vidare det som diskuteras under intervjun eller någon information om andra medverkande.

Jag har läst detta formulär och ger mitt samtycke till att bli intervjuad samt ljudinspelad. Jag är medveten om att jag när som helst kan avbryta intervjun och när som helst dra tillbaka mitt samtycke, dock innan uppsatsen publiceras.

Signatur _____

Bilaga 4 Transkriberingsregler

Våra transkriberingsregler:

[]	överlappning i talet
()	obegripligt tal
—	när talaren själv understryker något
VERSALER	högt tal/skrik
[skratt]	skratt/fniss
...	kortare paus
[paus]	längre paus
aa	jakande medhåll
ne	invändning
<i>tyst</i>	viskning
SL	samtalsledare
O	obeservatör

-----EXEMPEL-----

SL: Ja det tror jag ... ehh ... vi tänkte bara börja såhär litegranna för att ehm ... att ni alla får ssåhär säga vem ni är och typ sådär. Det är ju inte, ni behöver inte dra hela livshistorien

ALLA: [skratt]

SL: Men lite kort bara så att vi vet. Så är det ju lättare för oss och så att känna igen alla röster sen liksom

ALLA: aa

O: Men åså ät gärna under tiden.

-----EXEMPEL-----

Bilaga 5 Färgkodning

Upplevelser av sexuella trakasserier

Genussystemet

Genuskontrakt

Vem utsätts/vem utsätter

Medvetenhet

Upplevelser

Coping

Definition

Problemfokuserad

Emotionsfokuserad

Dysfunktionell

Preventiva metoder